

ספר

חכמת אדם

שמו נאה לו. כי ממנו תוצאות חכמה להבין
ולהשכיל מעלה מעלה

דיני

שלחן ערוך יורה דעה

מראשיתו ועד סופו. אחד מהמה לא נעדה. גם יבואו
בו כל הדינים והלכות איסור והיתר מספרי האחרונים
אחד הגה ואחד הגה. והכל בלשון צח וקל ובסדר נכון.
חבו ממתקים וכלו מחמדים:

חברו

הרב המאוהב ע"ה אברהם דאנציג ז"ל מ"ל דחילנא. בהמנוס
עוהר"ד יחיאל מיכל בעהמ"ח כפר חיי אדם ונשמת אדם

והאקמנו בו עסה דברים רבים וכללים שלמים אשר חקרו כספר הזה בדיפוקים הקודמים.
והנהו עסה כלול בטובו הודו והדרו ושלימותו:

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

הקדמת הרב המובהק גדול בתו"כ כבוד

מוה' ישראל מ"ץ דווילנא

גריסינן במסכת שבת (קל"ח ע"ג) כשנכנסו לכתב ציצנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מיישראל שנאמר (עמוס ה') הנה ימים צאים נאום ה' לא רעב ללחם ולא למא לאמים כ"א לשמוע את דבר ה' וכתיב (שם) ונעו מים עד ים וגו' ישוטטו לזקש דבר ה' ולא ימלאו. דבר ה' זו הלכה כו'. ואיתא החס תניא רשב"י אומר ח"ו שתשתכח תורה מיישראל שנאמר (דברים ל"ח) כי לא תשכח מפי זרעו אלא מה אני מקיים ישוטטו לזקש דבר ה' ולא ימלאו שלא ימלאו הלכה ברורה ומ"צ במקום א' (פרש"י קל"ט ע"ח) הלכה ברורה בטעמים שלא יהא זה מחלוקת עכ"ל. עיין צרי"ף צחידושי אגדות שהקשה תרי קראי למה לי והלא מפקוק ראשון כ"א לשמוע את דבר ה' יכול לדרוש מאי דבר ה' זו הלכה וע"ש תירוטו והנלע"ד לתרץ ע"פ דאיתא במגילה (ו' ע"ג) אמר ר' ילחק אס יאמר לך אדם יגעתי ולא מלאתי כו' לא יגעתי ומלאתי כו' יגעתי ומלאתי תאמין כו' פי' שאין דברי תורה מתקיימין כ"א בעמל ויגיעה שמייגע א"ע על דברי תורה אצל אס אינו וייגע א"ע בד"ת אין מתקיים צידו. ונראה סמך ע"ז מהא דאמר שהע"ה (משלי כ"ג) אס תזקקנה ככסף וכמעטוניים תחפשנה אז תצין כו' והנה מפקוק ראשון לא ימלאו מקום לדרוש על זה כי שם לא נאמר רק כ"א לשמוע את דבר ה' ושמייעה היא דבר שאינו בעמל ויגיעה ואין בזה שום חידוש שלא ישיגו רלונס ושיהיה רעב בזה כאמור שם אצל בפסוק השני נאמר ישוטטו לזקש דבר ה' היינו בעמל ויגיעה וא"כ למה לא ימלאו ולזאת נמלאו מקום לדרוש שלא ימלאו הלכה וכמסקנת הגמ' הלכה ברורה. ועכ"ז עלינו לשבח ולאמר ברוך ה' אשר לא עזב חסדו ואמתו מאלתנו ובכל דור ודור עומדים עלינו גאוני הזמן אשר בכל הארץ ילא קום וזקנה תצל מליהם להאיר עינינו בתוך חשכת הגולה לתת לנו הלכה ברורה ופסוקה צלי ונחלוקת הלא הנה המורים האחרונים אשר צדורינו אשר מוסדות יסודם צש"ס ואדניהם על ספרי הראשונים העצבו הנה מנהיגים את דורם לדרוש עליהם בקלות וחננורות וכל דבר הקשה ישפטו צרוחם שכלם וצעומם צינחם עליהם צספר יוחקו:

ויעבור הצרה צארץ ויש אהלו צאהל של תורה. לא זו מד"א של הלכה. וצכל כהו לונד ולימד תורת ה'. עמל ויגע לתכליתה לעצדה ולשמרה. וינא טנעו צכל העולם. צטמו וצנועטיו. ואצרהם צעודנו עומד לפני ה' צעת חיי אדם אשר חי. צטלוס וצמישור הלך. תורת אמת היתה צפיהו ועולה לא נמלא צשפחיו. יראת ה' היה לנגד עיניו **חכמת אדם** תאיר פניו ויפולו מעינותיו חולה צים התלמוד וצנהר הפוסקים שלהי פלגיו. יעלה הרים ירד צקילות ש"ס ופוסקים. **שערי צדק** וסתורה היו פתוחים לפניו הוא היה הרב המאוס"ג צתורה ויראה המפורסם צחצוריו הנעימים מוהר"ר **אברהם דאנציג** זללה"ה אחד ממ"ץ דפה ק"ק ווילנא יל"ו:

ויראי אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל הצרה צמחזה התנונה לאמר תקמה קסת הסופר ואפרש מפורשות מן הסתומות כדרך אשר דרכו הראשונים ואשר הניחו לי מקום להתגדר כאשר צינותי צספרים ראשונים ואחרונים לסלול נוסילה צדרך המלך לעשות צים דוצרות וצמים עזים נתיצה להשקות לאן קדשים עדרי ישראל. ומיצר חצורים מחוכניים מזהב ומפז נחמדים. ומן שמיא זכה לשתי שלחנות לצאר ולפרש שלמן ערוך א"ת וי"ד ויקרא האדם שמות על א"ס חיי אדם וכ"א ועל יו"ד **חכמת אדם** וצ"א. וטענו ונינוקו עמו מפורש יולא" צהקדמת הרב המצטר: ויראי כאשר כלה הצרהם לחצר ויקח הצרהם את עלי העולה על רעיוניו ויעלהו על משצח הדפוס ותמלא הארץ דעה ושמעתי" מצדדין בעלמא גליה לדרעי" ונפל כהורא צצי מדקשא: **ואברהם** זקן צא צינים וה' צרך אה הצרהם צקול ולשון למודים וזיכה אותו שנתקצלו ספריו לרנן צכל חפולות ישראל. וז"ל הירושלמי שקלים אף דהמע"ה צקש עניו רחמים אגורה צאהנך עולמים כו' וכי עלתה על לב דוד המע"ה לדור צשני עולמים אלא כך אמר דוד לפני הקצ"ה רצש"ע אזכה שיהיו דברי נצדין צצתי כנסיות וצצתי מדקשות ייהיו שפתותי דוצנות צקצר. וצראותן כי גם הוא זכה לזה אשר קצעו לימודים צכל צתי מדקשות מצצוריו אלה ואלהי הצרהם היה צעזרו אשר אשל נטיעותיו גדלו והלליחו גם עבו פרי. וישלח הצרהם את ידו שנית והגיהם מאלפל השיצושים והשמטות אשר נפלו צדפוס ואלה מוסיקף על הראשונים אשר עשה מהדורא תניינא כסדרן ומוספין כהלכתם. ואל הלקח ארון אלהים ויגוע וימת. הצרהם צשיצה טוצה ציוס ד' חשרי תקפ"א ויהי

הקדמת

כאשר צאנו אל המקום אשר אמר לנו צחיו כחצי לואחו אשר היה סגור וחסום ונפתחה
 אח אמתחת כחציו שם מלאנו את שאהבה נפשנו גודל מדותיו הטובים אשר היה צהלנע
 לכת והסתיר מעשיו הטובים מצני אדם ולא ניתן לכחוצ מגודל אזהרתו לבל להרים
 תרומת מדותיו הטובים ולפרסמם גם צנינו צזכרנו את כל אלה והנה שם יד כחוצה כמה
 שר"ת וכמה כחציו על גליון מצוריו הנדפסים אך מפוזרים היו אחת הנה ואחת הנה והיה
 לריך לזה חיפוש צביירות הרצה. וראיתי אני את כל עמל וכשרון המעשה ההוא לכחוצ ההגהות
 שעל הגליון והנוספות חוץ מזה הכל צפניו על מקומם הראוי להם ולקדרם להציא לביה
 הדפוס והיה אל כל המקום אשר אצוא שמה הן צהגהותיו והן צהנוספות צאיזו מקומן
 אשר לא אוכל אנכי לצדי לשאת הצלתי דצריו אל הקדש פנימה לפני הרצ הגליון המפורסם
 מוהר"א אצלי כ"י מקהלתינו ומפיו יקרא אלי. וגם כמה דינים אשר מלאתי צפוסקים
 ראשונים ואחרונים אשר לא הציא המהצר דעתם וסגרתם הצלתי ג"כ צחיצור הזה וכחצתי
 צפניו על שום. וגם לרוצ מדת ענוה יתירה דהוה ציה אף לא היה לריך לסגרא דידי
 ולדכוותי יש כמה דצרים אשר ערך למולי לחיוות דעתי גם אני וידעתי אשר אמר עם הכפר
 לכחוצ צקשתי ולא מלאתי אמרתי ג"כ להעלות על חיצורו כעת צין הפרקים: וְכִי יִשְׁאַל
 אִישׁ מֵה רֵאִיתִי עַל כַּכָּה מֵה הִגִּיעַ אֲנִי לְהַכְנִיִם אֶת עַלְמֵי צְדָרָה הַזֶּה וּלְהִיּוֹת לָלֵצַת
 הַשַּׁעַר צְהַקְדָמָה הַזֹּאת אֶךְ הַאֲמַת יוֹרֵה דָרְכּוֹ כִּי כִדְרַשְׁתִּי מִנְּנֹו צַעֲדֹו חֵי כִנּוּה פַעֲמֵי
 לְהַשְׁגִּיחַ עַל חִיצוֹרֵי הַנְּדַפְסִים אַחֲרָיו שִׁיּוֹכַחְנוּ כָּל הַהֲגָהוֹת וְכָל הַנוֹסְפוֹת הַכֹּל צַפְנִים
 וְגַם שִׁיּוֹכַח צַפְנִים כָּל דָּרַשׁ שֶׁמִּנְעַתִּי מִפִּי הַשֵּׁיִךְ לְחִיצוֹר הַזֶּה. וּמִרֹוֹ הַאֲהַבָּה
 אֲשֶׁר הִיא צִינֵנו וּמִאֲהַבְתִּי וּמִקְדֵי זָרַע אֲצֵרָהּ אֲוֹהֵבִי אֲלֵי יִשְׁלַם ה' פַּעֲלָם וְתֵהֵא
 מִשְׁכּוֹרְתָם שְׁלִימָה מֵעַם ה'. גַּם לֹא נִשְׁכַּח מִמֶּנִּי חֲקָדִי עַמְדֵי כְּאֲשֶׁר יָדוּעַ וּמְפּוֹרָס לְכָל יוֹשְׁבֵי
 שַׁעַר עִירָנוּ. וְגַם מִדְּבַר כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַרְוָה כִּי גְדוֹל זֶה סֵפֶר הָאֲחֵרוֹן מִן הַרְאֲשׁוֹן
 צִכְמָה חִידוּשֵׁי דִינִים רֹוֹאֵי יִאֲמְרוּ מִי יוֹדֵעַ וּנְצַטֵּן מִי יֵלְאוּ הַדְּצָרִים אֲוֹלֵי אִיזָה
 תְּלַמִּיד עוֹשֶׂה כַּחצוֹ וְתֵלֵה צֵאִלֵּן גְּדוֹל. אֶת כָּל זֶה רֵאִיתִי וְנַחֲוֹן אֶל לְצִי
 לְצוֹא צְהַקְדָמָה זֹאת וּלְהוֹדִיעַ נִאֲמָנָה צִיִּשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַדְּצָרִים הַאֲלֵה.
 וּמִלֵּאֲתִי א"ע מִחֻיֵּצ צְדָרָה לְהַכְנִיִם צַעֲוֹל הַמִּלְאָכָה הַזֹּו אַחַר שְׁצַנֵּי
 הַמוֹפְלָאִים כ"י הַשְׁתַּדְּלוּ א"ע לְקִיִּים מִיֵּלֵי דִאֲצוֹת וּלְצוֹת אֶת הַרְצִים לְרוֹוֹת
 לְמֵאֲוֹן הַמַּחֲאֻיִם תֵּלֹוֹה לְאֲמַר מִי יִשְׁקֹוּ מִיִּם מֵהַצְּאֵרוֹת
 אֲשֶׁר חִפְרָה אֲצֵרָהּ וּמֵלֹא כִדֵי מִדְּתוֹ מִדַּת ת"ח כָּל זִמָּן שֶׁמִּזְקִינִים
 דַּעַתָּם מִחוֹסֶפֶת עֲלֵיהֶם וּצְפִרְטוּ אֲשֶׁר הַנְּדַפְסִים מִכְצָר סָפּוּ וְגַם תִּמְוּ
 מַחֲמַת סִיד הַכָּל מִמִּשְׁמַשִּׁין צוּ וְקִצְעוּ לִימּוֹדָם צִזָּה
 צִכָּל מִשְׁכּוֹחַ יַעֲקֹב רָצִים שָׁחוּ וְרָצִים יִשְׁתּוּ צִלְמָא
 אֶת דְּצָרֵי וְאַחֲרָיו כִּי נַעֲמּוּ. זְכָרָה לָהֶם אֱלֹהֵי לְטוֹבָה
 לְצַנֵּי שֶׁל אֲוֹתוֹ לְדִיק זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵיהֶם יִרְאוּ זָרַע יִאֲרִיכוּ
 יַמֵּיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם צְטוֹב וּנְנַעֲיָמִים וְיִתֵּן לָהֶם אֶת צְרַכָּת
 אֲצֵרָהּם לָהֶם וּלְזָרְעֵיהֶם. וְה' יוֹסֵף עֲלֵיהֶם וְיַצְרֵךְ אֲוֹתָם. גַּם זְכָרָה
 לִי אֱלֹהֵי לְטוֹבָה זְכוּתוֹ שֶׁל אֲצֵרָהּם תּוֹרָתוֹ וּלְדַקְתּוֹ יַעֲמּוֹד
 לָנוּ שֶׁלֹּא יִמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּזְרַעֲנוּ וּזְרַע עוֹלָם. דְּצָרֵי
 הַמְדָּר לְכַבּוֹד אֲכַסְנִיא שֶׁל תּוֹרָה עַבֵּד לְעַבְדֵי ה' הַצַּעֲה"ח יוֹם ד' שְׁשֵׁה יַמִּים
 צַחֲדָשׁ תִּמְוּוֹ חֲקַפ"ח לַפ"ק פֶּה ק"ק ווִילְנָא:

נאום ישראל צהקי מוהר"ר אליעזר זללה"ה:

הקדמת המחבר

אמר המחבר כבר מילתא אמורה צהקדמה לחיצורי ח"א מה ראיתי על ככה למצר
 חיצורי ורוצ המועלת המגיע ממנו וצמה אכף ואקדם להודות ולהלל לשמו הגדול צ"ה שזיכני
 לחור המעלה הזה ולהיות ממצכה הרצים וחיצורי ח"א כבר נתקבל ונחפשו צכל המדינות וחורתי
 צפיהם יש קהלות שקצעו ללמוד צו עם צע"צ ותלמידים אשר עדיין לא הגיע זמנם להצין דצרי
 קדשו של הש"ע ויש שלומדים הש"ע וחוזרים חלילה צחיצורי וצעיני ראיתי שכמה שלא הגיעו
 למדה זו להצין דצרי הש"ע והאחרונים מעלמן ולמדו מקודם צחיצורי ומזה הצינו דצרי הש"ע
 והאחרונים על צורים וכאשר ראו רצים וכן שלמים ומיהם מופלגי תורה כי ה' נתן לי לשון
 לימודים להמתיק כל דין ודין צטעמו ונימוקו ובלשון קל להצין מאד צקשו ממני למצר היצור
 כזה על ש"ע י"ד למען תהיה תורת ה' צפי הכל שגם צעלי צתים שאין להם פגאי לעסוק צי"ד
 יוכלו ליהנות מואורו ולהוליא הטעות מלצם המורגל צפומא דאינשי שחלק הי"ד הוא שייך לרצני
 מ"ץ וצלמת הוא טעות גדול הגם שהאמת כן הוא שהרצה הלכות שייכים למ"ץ מ"ע רוב י"ד הוא
 לורך גדול לכל ישראל כמו הלי' מאכלי נכרים ריצית ונדרים ונדה חוץ מאיזה סימנים. וכל הלי'
 קטנות צצ"ד השייכים לכ"י כאשר אסדר אותם אי"ה לקמן. והנה היה מסודר אללי הלי' אל

הקדמת

שילטרך בקל גדול ע"י לוח הסימנים. והנה ידעתי כי יתלחשו עלי ויאמרו הגם שחול צנזריאים הלח זה האיש ידענו צו שהיה מקוחרי ארץ לפ"פ ולייפליג יוחר מט"ו שנים והורחו אימת נעשית והחורה העידה לא מעצר לים היא שאינה מלויה לא צתגרנין ולא צתגרנין. דע לך אחי כי נסיעתי למרחקים לא היה לקצץ עושר הלילה יעיד עלי אדון הכל רק לפרנס צ"צ וירושא היא בידי מלכותי הקדושים ה"ה אל"ז הרצ הגדול המפורסם בדורו ללדיק תמים מה' שמואל צעהו"ח ס' נהמות ליון מתן הגאון מוהרר יהיאל מיכל אל"ז דק"ק שאטלחנד פ"ע דלניג ולרוצ לדקחו נחגלה לו משמים צענת חס"ט שנה א' קודם שהחיל הדצר ר"ל ונכדס צלימודו על הספר וצאה אנו זקנתו שהיתה לדקת גדולה ואמרה לו דע בני סגזר דצר ר"ל והרצה ערחנו לצטל ולא הועיל ח"כ לא מן העיר ולמחר גילה זאת ונילו כל השונעים לו זה היה דרכו כל ימיו לא נהנה מהחורה והי' לו י' צנים וכלכל אותם צכצוד ציגיע כפו והיה דורש תמיד לרבים בדצרי מוקר וצלע כסף לא לקח גם אני הלכתי בעקצותיו ולא זזה הוראה מחוך ציתי זה יותר ונעשרים שנה ולא נעשה דצר גדול צקהלתינו צלתי הסכמותי לא צכסף ולא צמחיר עד זה שנתיים שנטה ידי והייתי מוכרח לקבל עלי עול הוראה צקצלת פרס שהחירה החורה לח"ח צקצותם וצרוך אשר עשה לי הנפש הזה מועודי שלא לאהוצ ממון. ודע לך אחי כי לימוד החורה היא פעולת הנפש ותולדותיה וכמו שאז"ל על האשה שאם אין דעתה להנשא וישנה י' שנים צלא צעל לא חלד עוד ואם דעתה להנשא לאיש אף שיטנה שנים הרצה צלא צעל אעפ"כ נשאר כח הלידה צנפשה וכאשר נשאת חלד כך האיש הישראלי אם יעזוב את החורה ומייאש מננה אזי גם היא מרחקת ממנה ולא נשאר צנפשו עוד כח הלידה אצל אם אין דעתו נעזב רק מחמת אונס ח"א לו ללמוד ולרצק צה ח"ו שתתרחק ממנו רק שתשצ צאלמנותה ומלפה להנשא עוד אליו וכאשר הכח צנפשו כן ח"א על עצמי הגם סכסעתי למרחקי והייתי קוחר אף הכמותי עומדה לי כי צנסיעתי לדרך דעתי עליה וצישיצתי צחנות דעתי עלי ותיחי לי שאפי' צשעת מו"מ פעונים הרצה היה דעתי עליה צהרהור פירוש או קו' וצפרט צשעה מ"ע שכתצתי צח"א כלל א' וקיימתי צעלמי אל חעציה ותלך. וצביאורי על איוצ ציארתי על פסוק תהום אמר לא צי היא וים אמר אין עמדי ונזה סמכו חז"ל ואמרו אין החורה מלויה לא צתגרנין ולא צתגרנין והרקדוק צפסוק צמלות סוגית מצוחר וציארתי כי כאשר יצקש אדם איזה הלואה מעשיר אף שיהיו מעותיו מונח צסחורה או צהלואה וכיוצא צו צאופן שאין לו מצומן ישיצ לו הנה כעת אין עמדי מעות אף אוכל ליתן לך לאחר שעה אמנס אם יצקש הלואה מאיש עני יענה אין ל' וטעית כי לא צי היא וכן התגרנין הם ר"ל חגרים הגדולים העוסקים יום ולילה צסחורה וכמו שפרש"י תהום אמר הנוסעים על ים אוקיינוס לאסוף ולכנוס אצנים עוצות ומרגליות והסחרנין הם הסוחרים הקטנים וזהו שאמר תהום אמר מי שנפשו כתהום שצולע כל ונימות של עולם כך זה שאין די לו ומתשצתו לאסוף ולכנוס ועינו לא ישנע עושר וע"ז אמר לא צי היא שאם תשאל לו איזה דצר תורה אינו יכול להשיצ לא עכשיו ולא לאחר זמן כי אין צו כלל וכלל אצל ים אמר ר"ל הסוחר הקטן שאינו להוט אחר ממון רק מסתפק עלמו צנה שחנכו ה' אף שלא ימלט שלא ישכח מלימודו מ"מ אם ישאל לו שאלה ישיצ אין עמדי כעת וכאשר מיישצ דעתו נזכר כל המקומות השייכים לזה. כן אני קורא עלי ים אמר אין עמדי שאף צצלתי ספק שצעת נסיעתי נשכח ממני הרצה אצל היא היה רק צגדר שאשיצ אין עמדי אצל אחר יישוצ דעת צ"ה הוחזר לי אצידתי ויעידו עלי הסוחרים שאפילו צעת נסיעתי צלייפליג לא מנעתי ליקח עמי גמרא ומקרא ומסנה ואפי' צשעת יריד כנעט שלמדתי צכל יום דף וחלי גמרא חוך משניות ומי ראשי שאין אני כוחצ זאת להחגלות ולהתפאר כי מה אני ומה חיי ואם ריצ"ז אמר אם למדת תורה הרצה אל תחזיק עוצה לעלמך כי לכך נולדת וכ"ש אם ילמוד מעט דמעט אשר כ"א מחוייב צזה וכי יש התפארות סמניח תפילין צכל יום כך החיוצ ללמוד צכל יום כדכתיב וצלכתך צדרך. ואני כותב זה רק לידע ולהודיע שטועים מאוד הסוחרים כשהם על הדרך וצפרט צשעת יריד אומרים צדרך הללה כיון שנעשה (נועם) פטור מן המלות חלילה לא זהו דרך החורה במאמר ר' טרפון ואי אחת צן מורין להפטר ממנה ומיוצ זה הוא צכל עת וזמן כדכתיב צשנתך צציתך וצלכתך צדרך ואולי ממני ילמדו בני ויולאי חללי אם אפי' א' מאלף ויהיה לי לצכות קלת. והנה קראתי שם הספר **חכמת אדם וח"צ בינת אדם** ע"ש הכתוב כי היא חכמתכם וצינתכם וכצו ציאר רש"י שחכמה הוא מה שלומד מאחרים ונצון שיצין דצר מחוך דצר ולכן ח"א קראתי **חכמת אדם** כי צו כתצתי מה שמלאתי צדצרי הש"ע וציאוריו וח"צ קראתי **בינת אדם** כי צו מצוחר מה שחנן ה' אותי להצין דצר מחוך דצר ושם אדם הוא נוטריקון שמי ושם ח"א זלה"ה:

הקדמת

ג

השייכים לכלל רק אלו סימנים המיוחדים למ"ץ לא סדרתי' אותם כמש"כ בהקדמת ח"א. גם סדרתי מח"מ כל הדינים השייכים לכלל. כי תורתנו הקדושה צנין אדם לחזירו נחלק לב' חלקים והם לך ומשפט ולדק הוא שלא יעשה דבר שמה ילא עול כמו שכח הגר"א צניאורו על משלי ומשפט הוא כאשר כבר נעשה העול אזי ישפטו הצ"ד ציניהם וגם בחלק אה"ע יש כמה וכמה דינים שגריך כל אדם לידע אותם וזה א' מהטעמים שחלקתי חיבור זה לשערים כי נשער ציח הנשים היה צדעתי לכתוב כל הדינים הנלרכים לכלל מאה"ע ונשער משפט לך כל הדינים צנין אדם לחזירו שאין אחד מכחיש לחזירו ואלו היו יודעין הדין עם מי לא היה מריצה כלל כמו שאינו נכעם כשמטריפין לו צהמה אפילו אם ההפקד גדול רק מחמת שאינם יודעים הדין כ"א אומר הדין עמי ומחוך זה צאים למריצות וסדרתי ע"ז קונטרס גדול אך לא עלתה צידי מחמת גודל הערדות ויגון נפשי מחולי ופטירת צני זל"ל כמצואר צקו' מלצת משה ולכן לא היה צאפשר לסדר הכל על ככון ומה גם שראיתי שההולאה רצה עלי מה שלא יהיה צאפשרי להשיג ולכן השמטתי הרצה מאה"ע ומחלק ח"מ לא הדפסתי כלום אולי יאצה ה' אדפים אותו צפ"א. והנה צראותי שרצים משחוקקים לחיבורי י"ד אמרתי עת לעשות לה' והגם שכשל צעוקי כחי וגם אור עיני אין אחי בצראשונה לכתוב הכל אזרתי כגבר חללי וצטחתי צה' הנותן ליעף כח וסדרתי כל דיני ח"מ צשלימות ופעם א' היה הלי מליחה שסדרתי ציד עמיתי הלדיק הרצ' ר' שמעון מ"ץ דקהלתינו זלה"ה וכאשר ראה הסידור הנכון וזה היה צשעת הדפסת חיבורי ח"א ראה ושמח לבו ואמר שאדפים אותו צסוף חיבורי למען יעממו כולם סוף אמרי נועם צכדי שאוכל להוליא אל הפועל להדפים חלק הי"ד כי אמר מה שגריך לחזור תמיד צש"ע צגייעה צ' שצועות לפחות הלי מליחה יכול לחזור מחיבורי ציום א' או צ"י. וצהיותי צק"ק ליסא שנת תק"ע וקצלתי פני גדול הדור פאר הזמן הגאון הגדול לדיק ועניו מוה' יעקב צהמ"ס ס' חוות דעת אצ"ד דק"ק הכ"ל וכתצדתי ממנו לעיין מעט צחיבורי ח"א אמר צרוצ ענותותו אלו היה החיבור הזה מקודר ע"פ סימני ש"ע היה תועלת גדול אך למופלגי תורה כי היה להם הש"ע ללמוד ומיבורי זה לחזור צו. וכן אמר לי ידידי הגאון הגדול מ"ו חיים וולאזין ז"ל. אחי פי מלך שמרתי וצביאחי לציתי חזרתי על חיבורי וסדרתי אותו ע"פ סימני ש"ע ולא השמטתי מכל הש"ע אם לא ע"פ שגיאה חיזה דבר קטן זולת דינים שאינם צנמלא כלל כגון צהלי שחיטה שוחט צסכין מלוצן או צגלגל והשוחט לשם עולה וכיוצא צו וצשאר הלי לא השמטתי כלל רק מה שאינו נמלא כלל כי הונלחה היה כבר עלי וצחמת היה צדעתי שלא להדפים כלל שחיעות וצדיקות כי כבר נתחצר ע"ז חיבורים הרצה אך ידידי הגאון מהר"ח א"ל שאין מהראוי לשמוס אותם למען יהיה הספר שלם ולכן הם מחוצרים יחד. והנה שלמה אמר צחמתו צהקדמתו לב' משלי לתח לפתאים כו' לנער כו' ישמע חכם כו' ונגון כו' וציארנו שם דר"ל שיגיע מספרו תועלת לכל הכחות כן א' שאי"ה יגיע מחיבורי זה תועלת לכל כי הצעלי צחים החפילים לידע וללמוד ואין להם פנאי ללמוד מחוך הש"ע יכול ללמוד מחיבור זה ויהיה יודע כל הדינים כאלו יגע זמן רב צש"ע ואם לא ירצה ללמוד הדינים השייכים למ"ץ ילמוד עכ"פ שאר הלי ממחויצ לכל כגון מהלי מליחה כלל צ' ל"א והלי חולעים כלל ל"ח ל"ט מ' והלי מחלבי נכרים מכלל ס"ה עד חשלוס קספר ואם ירצה ידלג צהלי נדה סימן קפ"ז קל"א קל"ב ושאר הלי ודאי חיוב גמור על כל אחד וה' לידע אותם. והתלונדים אשר אין להם כח להצין דברי הש"ע ואחרונים ילמוד חחלה הסימן צחיבורי ואז יצין דצריהם. ואשר יש להם כח להצין ולהורות מדברי הש"ע אזי אחר שילמוד הסימן צש"ע יהיה לו חיבורי לחזור צו למען לא ישכח ולא ילערך לחזור תמיד צש"ע ומחוך כך יכול ללמוד שאר דצרים. וידעתי כי גם מופלגי תורה ישיגו חיזה תועלת מחיבורי צינת אדם שימלאו הרצה הקדמות לודקות שיגעתי עליהם עד שמלחתי ויקל להם לעיונס וכ"ש לאנשים כערכי וגם צחלק א' ימלא צכל סימן חידוש מעט וכרשם צצ' חלי לצנה. ומלצד שסדרתי חיבור זה ע"פ סדר הש"ע גם זה לא מנעתי מלעשות כללים וכל דין ודין הדמיון צסימן ק"ה יש צו דין כצוש ודין עירוי ודין חס צהם ודין מליחה וידוע הדין כצוש שם הוא צש"ע מעט מוציר ומפוזר צהרצה סימנים צעיר שם וצעיר שם וגם הוא כולל צ' דצרים שצכצש אוכל צאוכל או צכלים ועשיתי מזה צ' כללים א' דין כצוש כמצושל ודין כלים הגאפרים ע"י כגישה או שצכצשו היתר צכלי איסור ודין עירוי צשר כ"ר וכ"ש לכלל צפ"ע וכן כלם. וסימן ל"צ כללתי צו כל דין חכ"ג ואפשר לקוחטו המפורזים צכמה סימנים וחלקתי אותו ג"כ לכללים. וכבר כתצ' ר' ירוהם צהקדמתו אף על פי שאינו כותצ שום חידוש מ"מ הסדר הנכון הוא יהיה לתועלת עכ"ל כללו ש"ד ידעתי צע"ה כי כולם יודו שחיבור הזה הוא תועלת גדול לאנשים כערכי וכ"ש לפחותים ממני וכ"ש לצעלי צחים והדרים צעיירות קטנות ואין להם מורה אם הוא לנגון אף שאינו צקי צש"ע יכול למלא הדין

לוח הסימנים

ד

א	דין מי הוא ראוי לשמוע	לח	דין חולעים
ב	דין שוחט שברקו אוחז ונמלא שא"י ודין מי שהוליא טרפה או דבר איקור מה"י	לט	דין סימני חגבים וצילים ושאר דין צילים
ג	דין כמה שוחטין ובאיזו זמן שוחטין וכל דיני סכין	מ	דין בשר וחלב
ד	דין בעלי חיים שאינן לריכין שחיטה ודין בהמה מסוכנת ודין או"ב ושלח לשחוט עד יום ח'	מא	דין כהל
ה	דין ברכת השחיטה	מב	דין בשר ונבינה או או"ה הנוגעין זה בזה לונגין
ו	דין מקום השחיטה ושיעורה	מג	דין או"ה או בשר ונבינה שנמלחו יחד
ז	דין ה' הלכות שחיטה	מד	דין או"ה ע"י ציטול ודין חני"ג ואפשר לקוהעו
ח	דין כסוי דם	מה	דין טפת חלב שנפלה על הקדירה ודין אם זב חלב או איקור מהם קדירה -
ט	דין טרפות הריאה והאוננו	מו	דין מאכל שנחבשל בקדירה של בשר לאכלו בחלב ודין קדירה וכף של בוי"ח שחבנן זה בזה
י	דין נקובת הריאה	מז	דין סכין של היחר שחתך בו איקור'או מבשר לחלב
יא	דין אבטבטות	מח	דין כ"ע בר כ"ע ודין הדחם כלים של בוי"ח או או"ה יחד
יב	דין מראוח הריאה	מט	דין מאכל חריף שנחתך או שנחבשל בסכין של בשר או של איקור
יג	דין צדיקה הריאה וסרכוח	נ	דין מה שאחז עס בשר או נבינה
יד	דין כללים בערפות	נא	דין ציטול איקורין בלה ויבש
טו	דין גלגולת ומוח וחוט השדרה	נב	דין אין מבטלין איקור לכהחלה וכילד משערין לבטל איקור
טז	דין חוט ונרגרה ולהיים	נג	דין דברים שאינם מבטלין כגון בע"ח וכו"י וחמ"י הר"ל ודשיל"מ ודבר המעמיד
יז	דין לב וכבד ומרה	נד	דין נטלים
יח	דין הטחול והכליות	נה	דין כלים שאינם צ"י וקחם כלים
יט	דין טרפות צבני מעיים וצ"מ יחורים וניטל כשליח ושלתופית ושלל של צילים	נו	דין באיזה ענין מותר להשתמש בכלי של איקור
כ	דין קיבה זכרם והמקס וכה"כ וקורקבן	נז	דין היחר שנחמו לכלי איקור או להיפך ודין כלים הנאקרים ע"י כבוש ומלוח
כא	דין מחט וקוץ הנמלא בחלב הנזק	נח	דין כבוש כמחשבל
כב	דין עוף שנפל לאור	נט	דין עירוי וכלי ראשון וכ"ש
כג	דין שבר ומכה בנה"י ועוף ונשבר הללע"ו	ס	דין או"ה חס כהם בלא רוטב שנללו או נאפו או שנגעו זה בזה ודין תחלה גבר
כד	דין טרפות ברגל	סא	דין המבשל צילים או דגים ונמלא אי מהם של איקור
כה	דין דרוסה	סב	דין או"ה שנאפו בהנור ודין פת ודג עם ללי
כו	דין נפולה ובהמה שנפצע עורה ואכלה סס המוח	סג	דין קבוע ודיני ספק ספיקא
כז	דין אבר המדולדל ובשר שנחעלם מה"ע	סד	דין איקור שנפל לקדירה ואינו יודע לאיזו קדירה ודין איקור דרבנן או חורה
כח	דין חלב וניקור מחלב ודם וג"ה	סה	דין פת עכו"ם
כט	דין דם ודין דם צילים	סו	דין ציטולי עכו"ם ושכר ומי דבש טלהם
ל	דין הדחם הבשר ומליחתו והכלי שמולחין עליו	סז	דין חלב ותחלה ונבינה של העכו"ם
לא	דין כילד מולחין הראש והרגלים ואיברים פנימים בכללן	סח	דין דבר שאקור משום קכנה
לב	דין או"ה מאיקור דם ע"י מליחה	סט	דין קמורה בדבר איקור
לג	דין או"ה ממליחת הראש והרגלים	ע	דין בשר ויין וש"ד הנשלח ע"י עכו"ם
לד	דין או"ה ממליחת חלב והריאה והכבד וכו"י מעיים וספק וקורקבן ועחול		
לה	דין בשר לללי		
לו	דין סימני בהמה חיה ועוף ודגים		
לז	דין דברים היוצאים מאדם ובהמה כגון דם וחלב ומיני רגלים וולד טרפה		

לוח הסימנים

דין ספרם נדרים	ק	דין החשוד לדבר אין לסמוך עליו	עא
דין נדרים ושבעות שאין לריכין היסר	קא	דין מי נאמן על האיקורים ודין אשה וקטן ונכרי	עב
דין תקנת הקהל	קב	דין עבילת כלים	עג
דין הפרת האב ובעל	קג	דין הכשר כלים	עד
הלכות כבוד רבו זמנים והלי' מלמדים	קד	דין חומר איסור של י"ב ומי האוסר במגע	עה
סלכות שלוח הקן	קה	דין מאימת נקרא יין וכילד נאסר במגע	עו
דין כלאי בהמה וכלאי בגדים	קו	עכו"ס ומכחו	
דין נדה חכה מה"מ	קז	דין יין הבא מבח עכו"ס וכח כמו ודין נילוק	עז
דין שלריך לפרוש מאשחו קודם לווסתה	קח	דין עכו"ס שנתייחד עם יין	עח
דין בדיקת האשה לפני תשמיש ולאחריו ואם	קט	דין חסימת היין ויין כשר שנעש' ברשו' עכו"ס	עט
אמרה עמא' אחי ואחייב אמרה טהורה הייתי		דין יין נסך שנחערב	פ
דין אשה שראתה דם מחמת תשמיש	קי	דין כלי יין והכשירו ואילו משקין מותר ליטן	פא
דין מראות הדמים ואשה שמלאת קרעין	קיא	לחוכן קודם ההכשר	
או דם יבש		דין הכשר כלי הגח	פב
דין קניעת הווסם	קיב	דין הכשר יין הבא ממקום למקום בקילור	פג
דין כתמים ודם שנמלא על בדיקת אשה	קיג	דין עכו"ס ומשמשיה ונוי'	פד
דין אשה שמולאה דם או קרעין במי רגלים	קיד	דין ללמים ולורות וכלים שיש עליהם	פה
דין הכנסת כלה לחופ' ובעיל' מלו' ודין יולדם	קטו	לורות ודין איסור עשיית לורות	
דין דברים האסורים בימי נרפה	קטז	דין שהאלילים ותשמישיהם אסורים בהנאה	פו
דין לבישת הליבון	קיז	ואם היה ביתו סמוך לבית ע"ז ואם מכרן	
דין זמן עבילה	קיח	וביעולן. ודין האסור לאבד דברים קדושים	
דין חלילה בעבילה	קיט	דין שלא להשביע בעכו"ס ודין הזכרת שמה	פז
דין חפיפה	קכ	ושוחפות עכו"ס ודין חגם	
דין העבילה	קכא	דין רפואה בדברים האסורים ובאיזו דבר	פח
דין המקוה	קכב	ישרג ואל יעבור	
דין זמן נישואין ואיזה אשה ראוי לישא	קכג	דין חוקת עכו"ס ומעונן ומנחש ומלוח	פט
דין האסורים לבא בקהל ודין סירוס בלדם	קכד	הראש והזקן	
ובנהמה ועוף		דין דברים האסורים משום לא ילבש גבר	צ
דין להסרחק מן העריות	קכה	דין איזה נדר אסור או מנונה או מותר	צא
דין איסור יחוד	קכו	דין מה הוא נדר	צב
דין איסור ז"ל ודברים המביאים לידי כך	קכז	דין מה הוא שבעה	צג
דין שלא להרבות בתשמיש וכילד יתנהג	קכח	דין נדר ושבעה אינן חלין עד שיוליא	צד
בשעת תשמיש		משיו ודין המחנה על נדריו	
דין החופה ח' ברכות ח' ימי המשחה	קכט	דין נדרים ושבעות על מה חלין ומס בין	צה
דין איסור ריבית ולמי מותר להלוות בריבית	קל	נדרים לשבעות ונדרים מלוה ודבר שאין בו ממש	
דין איזה ריבית דאורייתא ואיזה דרבנן	קלא	דין חילוק בין האומר פירות אלו או כבר זה	צו
ודין ריבית מוקדמת ומאוחרת		וכילול בו או אמר קחם והאוסר מן הדבר	
דין ריבית כסף בכסף ע"י הלואה באיזה	קלב	במה מותר או אסור	
לד מותר		דין דבנדריים הולכים אחר לשון בני אדם	צז
דין מה יש בין ריבית דאורייתא לריבית דרבנן	קלג	וכילד הולכין אחר כוונת הנודר	
דין ריבית אוכל באוכל כגון שלוח קאה	קלד	דין הנודר בלא קביעות זמן או שקבע זמן או	צח
בקאה ודין אוכל בכסף ע"י הלואה כגון		דבר שאין זמנו קבוע	
שהלוה לו מנה ופקק עמו ליטן לו היטין		דין הנודר הנאה מחבירו	צט

ה לוח הסימנים

קלה	דין הממשכן בית או שדה אם מותר המלוה לחזור להשכיר ללוה ודין הממשכן ע"י שיחבל הפירות	קנג	דין האכל משעם מיסה עד הקבורה ואיזה זמן קרוי אונן
קלו	דין ריבית שע"י שכירות ומלאכה	קנד	דין מי שהכין לרכי חופה ונתן לו מת
קלז	דין ריבית באמלעום העכו"ם	קנה	דין הלויית המת והקפד והולאת המת
קלח	דין ערבות בין ישראל לעכו"ם	קנו	דין המאכזר עלמו לדעת ועל מי שאינן מאבלין
קלט	דין ריבית שע"י מכירה	קנז	דין התכריכין והטהרה
קמ	דין ריבית שע"י מכירה במוכר בית ע"מ להחזיר	קנח	דין הקבורה והקברום ומלכה
קמא	דין לפסוק על הפירות כפי השער	קנש	דין עומאת פהן
קמב	דין הנותן לחבירו בהמה או קחורה או שאר דבר או שנוסן לו מעות על עיקקא	קס	דין על איזה עומאת מחזר ולחזרו מת מיטמא
קמג	קילור מקונטרס מצעל הסמ"ע על ה"י ריבית נרפס בק"ק שקלאו מקמ"ג ונחוקסום שלי ונוקח שטרות	קסא	דין על איזו קרוב ותינוק מאבלין
קמד	דין חיוב נתינת לדיקה	קסב	דין מאימתי מחיל האבילות
קמה	דין איזה לדיקה קודם לחבית	קסג	דין ניחוס אבלים וקעודת הכרחה וברכת המזון
קמו	דין להרחיק מקבלת הלדיקה ושלא לקבל לדיקה מהעכו"ם	קסד	דין באיזו מלאכה האכל אפור
קמז	דין גבאי לדיקה ואפוטרוסום וכילד יחנהגו בו	קסה	דין איקור רחילה וסיכה ונעילת הסנדל ומשמית המטה
קמח	דין נדרי לדיקה ומעות לדיקה	קסו	דין שאקור בשמחה ולישא אשה
קמט	הלכות מילה	קסז	דין ממי מוסר ללאם מביטו ושלא להקשות על המת
קנ	הלכות פדיון הבן	קסח	דין מקלח יום ז' ויום ל' ומי שלא נהג אבילות ודין לנהוג אבילות ע"פ עד
קנא	דין ביקור חולים ורפואה ונוקס	קסט	דין מי שפגע רגל במוך ז' או ל' ודין אבילות בשבת וי"ט וחה"מ ופורים
קנב	דין קריעה	קע	דין הקבורה ב"ע
		קעא	דין שמועה קרובה ורחוקה ודין יח"ל וקדים
		קעב	דין נידוי ומרס

לוח הסימנים ער סדר הש"ע

מס"י אי עד קניע מכלל אי עד כלל פ"ע	מס"י רל"ב כלל ק"ה שלוח הקן
מס"י קניע עד קע"ח מכלל קל"ב עד כלל קמ"ד	מס"י רל"ג עד רל"ז בחיבורי שערי לדיק חדש ערלס כלאי זרעים
מס"י קע"ח עד קס"ב מכלל פ"ע עד כלל ל"א	מס"י רל"ז עד ש"ה כלל ק"ז כלאי צגרים ובהמה
מס"י קס"ב עד ר"ג מכלל ק"ז עד קכ"ג	פ"י ש"ה כלל ק"ן פדה"ב
מס"י ר"ג עד רל"ט מכלל ל"א עד ק"ד	מס"י ש"ה עד של"ד בחיבורי ש"ל
מס"י ר"ט עד רמ"ב בחיבורי ח"א כלל ק"ז	של"ד כלל קע"ב נידוי ומרס
מס"י רמ"ב עד רמ"ו כלל ק"ד	משל"ד עד ס"ב מכלל קכ"א עד קע"ב
מס"י רמ"ו עד קס"ב מכלל קמ"ד עד ק"ן	
מס"י רכ"ו עד רל"ב בחיבורי ח"א כלל ע"ו ול"א	
פ"י ס"ה ומחה	

הודעה

להיות שעם הזמיר הגיע ומעיילים בגנות לכן מההוב עלי להזכיר שכאשר ימלא בילה מבושלת שני אפרוח לו עפה דם אקורים כל הביצים שנחבשלו עמו כאלו נהבשלו עם החי' חזיר או כבילה ולריך שאלת הכס. גם יזהר בשבת אם יש בגן מקום שיש בו זרעים אזי אקור לעלטל מן הבית לחוכו אע"פ שהם של אדם אי' וגם מוקף מחילות ואם מותר לעלטל בחוכו כ"ז יובואר בש"ע סי' שכ"ח וסימון ש"ע ובחיבורי חיי אדם כלל כ"ח. גם יזהר כל אדם בבדיקת החולעים בפי הדגים ובאזניו. ושלא להשתמש בידק הנקרא קראפס שונניחים בחוך אונערקעש כי הם מלאים חולעים וכאשר ינענע אותן על השלחן ימלא לרוב כובואר לקמן כלל כ"ח. גם יזהרו מאוד וראיהי בבמה ב"ב שנכשלים בשעטנו דאורייתא כי כובקים עושים בכהונת לסימן מלמד וכאשר יזהירו אותם שלא יעשו אזי עושים חתם הזרועות בכדי שלא ימראה ולזאת ישגיה כל אחד קודם שילבוש ויבדוק היטב ויהיה לו לזכור:

הכמות הלכות שחיטה כלל א' שער איסור והיתר אדם 1

כלל א'. דין מי הוא ראוי לשהוט:

(א) מ"ע מה"ח שמי שרוצה לאכול בשר ישחוט אותו שנאמר וזבחת מבקרך מצאנך. חיה מנין שנאמר בפסולי המוקדשין אך כאשר יאכל הצבי והאיל והלא פסולי המוקדשין הוא בהמה והקיש הכתוב צבי ואיל שהם חיות לבהמה ללמד מה בהמה בשחיטה אף חיה בשחיטה. עוף מנין שנאמר אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך דמו ללמד ששפיכת דם העוף כדם החיה מה חיה בשחיטה אף עוף בשחיטה. ואמנם כל הלכות שחיטה אינו מבואר בכתוב וכלם הם הלכה למשה מסיני שנאמר וזבחת מבקרך וגו' כאשר צויתך ולא מצינו בכל התורה שצוה אותו וקבלו חז"ל דה"ל כאשר צויתך בעל פה הלכות שחיטה. ואע"ג דמדינא הכל שוחטים לכתחלה א"מ נוהגין בכל אשכנז וצרפת שאין אדם שוחט אא"כ נטל קבלה מהם ואין החכם רשאי ליתן לו קבלה עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ואומן יד ונוטל כתב מן החכם לראי"י שנתן לו קבלה. וכל שוחט אע"פ שנטל קבלה יראה שיחזור לפרקים הלכות שחיטה ובדיקת ריאה שיהיו שגורים בפיו וכלבו שלא ישכחם דהיינו מתחלה יחזור בכל יום פעם אחת וכן יעשה ל"י ויום ואח"כ פ"א בכל חדש וכן יעשה שנה תמימה. ואחר שנה יחזור בכל תקופה פ"א וכן יעשה כל ימיו. וכל שוחט שאינו נוהג במדות הראוים לשוחט ה"ה מאכיל טרפות לישראל ושגגתו עולה זדון וענשו מפורש שמתגלגל בכלב והשא הרבים תלוי בו ואין מספיקין בידו לעשות תשובה (תנ"ס). והמנהג להתחיל לשהוט ג' תרנגולים ובתוכם יהיה תרנגול אחד מפני שהשחיטה קשה בו מהשחיטה שמוטה. וצריך שישהוט כל ג' אלו כראוי ואם שהט א' שלא כראוי צריך לשהוט ג' אחרים בבשרות כדי שיתחזק ג"פ ויצופים שהוא אומן יד שאינו מתעלה (ס). ואסור ליקח שכר ע"ז וגם התרנגולים אל יהנה ת"ח מהן אלא יתנם לעניים ואפילו מי שהוא בקי לשהוט תרנגולים אינו יכול לשהוט עופות קטנים כגון צפורים או תורים אלא מי ששחט אותם כבר ואתמחי ולכן אפילו המומחים הגדולים כשיבא לידם לשהוט עוף קטן מהדרים שישהטו אותו עם תרנגולת כדי להסתלק מחשש ברכה לבטלה או ששוחטים ב' צפורים או יונים יחד דכולי האי לא חששו שיתגבלו שניהם. ומקצת גדולים נהגו שכותבים בתוך כתב הקבלה שלא יועיל רק עד ג' שנים ואז יצטרך ליקח קבלה חדשה (כנתי ופלתי) וראוי לב"ד להקור ולדרוש אחר הבודקין והשוחטים שיהיו בקיאים וכשרים כי הדבר מסור לכל וראוי שלא ליתן קבלה אלא מי שיכול ללמוד קצת ולא לע"ה וגם ראוי לתקן בכל עיר שעכ"פ לא ישחוט א' אלא שיהיה עוד שוחט א' עומד ע"ג שיבדוק הסכין אחריו קודם שחיטה ולא יהיה ומכ"ש בזמן ששוחטים הרבה (תנ"ס):

(ב) מדינא חייב השוחט להראות תמיד הסכין להבם העיר ואם לא הראה ונמצא יפה גוערין אותו משום דפגם בכבוד החכם ואם נמצא פגום גוערין אותו ומעבירין אותו. והאידנא כיון שיש שוחטים קבועים כשהחכם נותן לו קבלה הרי זה כאילו טהל לו כבודו כי הם זהירים וזריזים. ובעירובין דף ס"ג מוכח דאפילו אם שוחט לעצמו צריך להראות סכיניו להבם וא"כ צריך ליטול קבלה דאמרינן התם צורבא מדרבנן חזי לנפשיה וא"כ דוקא צורבא מדרבנן אבל אינש דעלמא לא. ולכן אסור לאדם לשהוט אם לא נטל קבלה מהם (ס"י י"ח) אבל לא מהני מה שנטל קבלה משוחטים אלא דוקא מהם (ס"י ט"ו סק"ד):

(ג) א"צ שידע כל חלוקי דינים אלא אם אומר על דבר זה אלו בא לידי הייתי מסתפק ושואל קרינן בו שפיר יודע. ומ"מ זהו מעיקר הדין אבל בזמנ"ו שנדפסו הרבה חיבורים בהלכות שחיטות ובדיקות והם סדורים בסידור נכון ואם יאמר על דבר המפורש שם איני יודע או אפילו על מותר אסור הרי חזינן שלא למד והרב המחבר בית הלל העביר שוחט אחד ל' יום מפני שלא ידע הסימן על אורך הסכין הגם שזה אינו מעכב כלל אם א"מ מ"מ כיון שמוכח שהתירשל ללמוד או לחזור על לימודו. ולכן עכ"פ אין ראוי ליתן קבלה עד שידע כל הלכות שחיטה בלא שום נמנום (תנ"ס). ומ"מ הלומד שח"ב מתוך הש"ע ומכ"ש מספרי ראשונים אע"פ שא"י סמנים כאלו אין לקנסו כלל וצריך שיהיה בקי בדין ובהל' בדיקת הסכין שיתבאר כלל ג' ובהל' שחיטה שיתבאר. לקמן כלל ז' ובדין בדיקת סמנים שיתבאר

חכמת הלכות שהיטה כלל א' שער אר"ה אדם

יש ודין דשהיית מצטרפות ואם אינו יודע הל' שהיטה אפי' שאלו לו עשית כך וכך ומתוך תשובתו נראה ששהט כראוי אין לסמוך עליו ואפי' אמר ברי לי ששחמתי יפה דמאחר שבשעת שהיטה לא ידע לאו אדעתיה וסובר שעשה למה ששואלים. ומי שדרכו להתעלף ואנו יודעים שאינו מוחזק ושוהט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי נאמן ואפילו שתק ואינו אומר כלום מותר דכיון דיודע הלכות שהיטה ודאי אלו שהה או דרם לא היה שותק והיה אומר ששהה או דרם (סימן ח'). מי שיודעים בו שאינו יודע הלכות שהיטה יכולים ליתן לו לשחוט אם אחר עומד על גביו. ובלבד שיראה אותו מתחלת שהיטה עד סופה ואפילו ראה ששהט סימן א' יפה לא אמרינן כיון ששהט זה הסימן יפה מסתמא שהט גם הישני יפה אלא הישינן שמה ישהה או דרם כן סתם ביש"ע אבל אנו נוהגין וחוששין להמחמדים דדינו כאלו אינו בר זביחה כלל. ולכן עכ"פ לא יתנו לו לכתחלה לשחוט כ"ו שידעינן כודאי שא"י הלכות שהיטה אבל אם לא ידעינן אם יודע א"ל מותר ליתן לו לכתחלה כשאחרים עי"ג (סימן ח' סעיף ע' וזכ"ך):

(ד) הרש המדבר ואינו שומע לא ישחוט לכתחלה מפני שאינו שומע הברכה וכן ערום לא ישחוט שאינו יכול לברך. ובדיעבד כשר דאין הברכה מעכב אבל השומע ואינו מדבר שוהט אפילו לכתחלה דהיינו שאם אחר שוהט ג"כ אזי יברך האחר ויכין להוציא גם זה וזה יכין ג"כ שיוצא בברכה זו אבל אם האחר אינו שוהט לא מצי לברך דהוי כברכת הנהנין דאמרינן לא יהנה ואינו דומה לברכת המצות (סס למרוניס דל"ח כט"ז):

(ה) שכור אע"פ שלא הגיע לשכרותו של לוש לא ישחוט לכתחלה אף דדינו כספק לכל דבר היינו במידי דתלוי ברעת אדם אבל לא בזה שתלוי בכבידות איבריו ויבא לידי דרסה ולכן צריך שמירה מעולה שכל שוהט יהיה נזהר שלא ישתה משקין המישרים ומכ"ש יין שרף סמוך לשהיטה עד שירגיש בעצמו שכור סר ממנו כה המשקה (סס):

(ו) העובר על הרם שחיטתו כשרה. ומ"מ אם נתנו הקהל הרם שלא ישחוט אלא מבח ידוע ושחט אחר אם היה יודע מן התרם ועבר במזיד ה"ו כחשוד על אותו דבר ולכן שהיטתו פסולה אבל אם בשוגג מותר ואפילו אם הקהל תקנו בלא הרם אסור (סס ס"ך ס"ק ל"ח וזכ"ך):

(ז) מותר אוכל מריפות לתאבון ר"ל שאם יש לפניו בשר בשר ומריפה אינו אוכל מריפה. אלא שאם אין לפניו בשר אינו משריח א"ע למצוא בשר בשר ואוכל גבילה א"כ הוא בר זביחה אלא כיון שאינו משריח א"ע יש להושיט שמה לא ישריח עצמו לבדוק הסכין כראוי ולכן אסור לאכול משהיטתו ששהט בינו לבין עצמו אפילו אם ישבע ששהט בסכין בדוק שהרי כבר עבר על שבועה זו שנישבע בהר סיני ע"ז אבל כשישראל בודק סכין ונותן לו ויודעין בו שיודע הל"ש מותר לאכול משהיטתו אפילו שהט בינו לבין עצמו ואפילו אם הוא לא יאכל שלא הישינן שמה עשה אותו פגום דלא הישוד ע"ז וגם לכתחלה יבדקו הסכין אחר שהיטה שמה נפגם בעור אע"פ שידענו שהוא נדק אה"כ לכתחלה לא סמכין עליה (סעיף ז' ג' ועיין סס עוד וזכ"ך) וכ' בה"י בזמנינו כשהוא הישוד לאכול נבלות לתאבון אין אוכלין ממנו שום דבר מאכל ומכ"ש שלא לאכול משהיטתו ע"פ שיבדוק אחר. ומי שהוא מועד לעבור על עבירה אחת ממצות ה' לרמב"ם דינו כמוסר לתאבון כיון דהוינן דפוקר בשביל תאותו באחד משאר עבירות הישינן שמה פוקר שלא לקיים שום מצוה כהלכה ואין לו נאמנות לשחוט אה"כ אחר בודק הסכין (סי' ז'):

(ח) אבל מי שעושה עבירה א' להכעיס או שהוא מוסר לחלל שבת במדהסיא או מי שאינו חושש בשחיטה ואוכל גבילות אף על פי שאינו עושה להכעיס דימ' כלהכעיס ולכן אפילו אחר בודק הסכין וזה שוהט ואפילו ישראל עומד ע"ג והוא ששחט כתיקונו מכל מקום שהיטתו נבלה דכתיב וזכחת מי שהוא בר זביחה וזה כיון שפוקר אינו בר זביחה. ודוקא מהלל שבת במלאכה דאורייתא אבל אם מהלל במקח וממנו וכיוצא בו בדבר שאין איסורו אלא מדרבנן כשר (תנ"ס) ומי שאינו מאמין בדברי חז"ל חשיב כנכרי לענין מהלל שבתות (עיין סי' קי"ע זכ"ך ס"ך ט"ז). והקראים בזמננו דינם כנכרים גמורים לענין ואינם בר זביחה כלל (ס"כ סי' ז' ס"ך כ"ד):

מסור

3 חכמת - הלכות שחיטה כלל א' שער או"ה אדם

(ט) מסור יש מוסלין שחיטתו ועכשיו בעו"ה נעשה כהיתר ושחיטתו כשרה (סי' ז' וע"ס זכו"פ זכס חסונת רס"ל):

(י) השוחט צריך ליטול שכר מן הטריפות כמו מן הכשרות שלא לבא להקל כדי לקבל שכרו מן הכשרות. ומה שנהגו ליקח הכרכשתא אע"פ שאינו נכון כבר ישבו האחרונים דמשום דבר קטן כזה לא יאכל טריפות ועוד דלא חשדינן ליה שיאכל טריפות אלא יצטרך למכרם ומתיירא שמא ידגישו בו שאינו אוכל (וע"י סימן י"ח זכו"פ ייסוג נכון לזכרה זה צדקת הקהלה שאפילו אם נטרף הצדקה ישמחו אחרת ולא"כ אין לו שכר או הפסד צדקה שנכסיר זו דאפילו אם נטרף זו יקת נחמיה ולפ"ז צדקת צדקה אחת כצדקתי כפרים אסור. ויטו כזכר נהגו כן):

(יא) מעיקר הדין מותר להיות שו"ב בהמות עצמו ומוכר לאחרים אם הוא מוחזק בכשרות. אבל נהגו בכמה מקומות שאין שום אדם רשאי להיות שו"ב לעצמו למכור כ"א הממונים מקהל. ומ"מ אם אירע לו הוראה בשחיטה אסור מדינא להורות לעצמו כיון דבהי"ה בחזקת איסור עומדת אבל בבדיקת מותר להורות לעצמו דנשחטה הותרה. וכן מותר לראות ולבדוק סבינו שהרי הסכין אין לו חזקת איסור ב ועוד שבידו לתקנו (ט"ז סס ססי י"ח):

(יב) דין שוחט שהעיד עליו עד א' ששחט שלא כהוגן מבואר לקמן כלל ע"א (וני"ד ססי א' ונש"ך סס):

(יג) טבח שאמר בהמה זו טרפה ואחר כך אמר שחיא כשרה ולא אמר בן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח ממנו בשר נאמן כיון שנתן אמתלא לדבריו אבל אם עשה בו דבר נוסף כגון שעשה סימן שהיא טרפה לא מהני אמתלא (עיין צט"ז ססי א' ס"ק כ"ג ונש"ך סס) אבל אם לא עשה דבר נוסף ממה שעושה בכל הבהמות כגון שרגיל לעשות סימן בכל טרפה מהני אמתלא. ומ"מ ראוי להחמיר לעצמו גם בזה (עיין ט"ך צי"ד סימן קפ"ה):

(יד) השוחט בהמה בפני עדים וכשבא ישראל לקנות ממנה אמר לא תקנה ממנה כי לא שהטתיה אם יכול לתרץ דבריו ולומר שכונתו היה לא שהטתיה כראוי נאמן ואם לאו אע"ג שיש לו מגו לומר שהיא טרפה כיון שאומר לא שהטתיה ועדים מעידין ששהטה אינו נאמן ומ"מ לעצמו שו"א חד"א (סימן א' סעי' י"ג) ועיין במל"מ פ' ט"ו מהל' אישות הלכה ט"ו שכ' שזה דוקא כשעומד בדיבורו אבל אם חזר מדבריו הראשונים גם הוא מותר ועיין בפ"ג מהלכות יבום וחליצה הלכ' י"ג שסותר דבריו וצ"ע:

(טו) שחיטת הולין א"צ שיכוין לשחיטה מדכתיב בקדשים ושחט את בן הכקר שתהא שחיטה לשם בן בקר ש"מ דבחולין א"צ כוונה. אבל אם נפלה סכין ושחטה פסולה דבעינן כח גברא עכ"פ דכתיב וזבחת כמו ועשית ר"ל שתעשה מעשה זבוח שתהא מכת גברא ולכן אם הפיל הסכין ושחט כראוי כשר כיון שהפילה ככוונה (סי' ג' וס"ז ז):

(טז) דין השוחט לשם ע"ז ולשם חמה ולבנה ולשם קדשים מבואר בש"ע סימן ד' ה'. וישמעאלים שאינם מניחים ישראל לשחוט א"כ יהפוך פניו למזרה ראוי לנעור במי שעושה כן ומ"מ בדיעבד אינו אסור דזה מהשב זה עובד ל"א (פ"ח סס) ולפי שאינו מצוי לא הארכתי:

כלל ב'. דין שוחט שבדקו אותו ונמצא שא"י ודין מי שהוציא טרפה או דבר איסור מתחת ידו:

(א) אם בדקו איזה שוחט וכודק ונמצא שאינו יודע הרמ"א מחלק דאם נטל פעם א' קבלה וא"כ ע"כ פעם א' היה יודע ולכן מוקמינן אחזקתו ואמרין השתא הוא דשכח אבל אם לא נטל קבלה מעולם א"כ לא היה לו חזקת יודע מעולם ולכן כל מה ששחט למפרע טרפה (והסכים עמו ה"מ וס"ך) וקצת אחרונים מהמדין דאפילו היה יודע פעם א' אין מעמידין על חזקה זו דבדאי לא שכח בפעם א' אלא שכח מעט מעט וא"כ לא ידעינן עד איזה זמן נעמידנו על חזקתו ולכן הכל אסור אף למפרע אפילו נטל קבלה (ט"ז ופ"ח) ובז"פ סברו דאם שכח הל' שחיטה יש להקל ולומר כפי שרגיל לשחוט בלא שהי"ה ודרסה כן עישה תמיד מחמת הרגל אבל אם שכח להרגיש פנימה הסכין יש להורות להחמיר ואם יש לתלו' השכחה כגון שהי"ה חולה או שלא עסק זמן רב בשחיטה ועי"כ שכח פסול עד אותו זמן ומקודם לזה כשר. ואם המיר דתו ומכ"ש שאר עבירה אין אוסרין רק משעה שהמיר (סימן א' סעי' ה')

4 חכמת הלכות שחיטה כלל ב' שער או"ה אדם

(ב) עוד מחלק הב"ם אפילו בלא נטל קבלה דוקא שאינו יודע הלכות שחיטה ומכ"ש בדיקת הסכין ואם כן יש כאן חזקת איסור דבהמה שאינו זבוח ולכן אסרינן למפרע אבל אם אינו יודע רק הלכות בדיקת הריאה ואם כן יש לבהמה חזקת היתר דנשחטה בחזקת היתר עומדת אפילו לא נטל קבלה לא אסרינן למפרע דלא יהא אלא נאבדה הריאה דכשר:

(ג) אפי' במקום דאסרינן למפרע מ"ט הכלים שעברו עליהם מעת לעת דהוי נטל"ם יש להקל אבל המאכל שנחבשל בכלים שהיה אז עדיין בתוך מע"ל אסור (כו"פ):
(ד) ריאה טרפה שנמצאת בין הכשרות ואמר הבודק שהיה יודע באותה סוכא זבשגנה נתערבו אבל בין הכבשים לא היה תערובת נאמן (קס"י ק"י):

(ה) מי ששחט והוציא טרפה או דבר איסור מת"י מדינא יש בו ג' דינים. (ח) אם יש בו חשד חימוד ממון והם הטבחים שבודקים ושוחטים לעצמם ומוכרים הבשר או השוחטים לאחרים ונוטלין שכר מכשרות ולא מטרפות או השוחטים בהנם כדי שימכרו להם הכשרות להשתכר בהם מיד שתצא טרפה מת"י בפעם א' משמתין ומעבירין אותו תיכף ואין לו תקנה אלא עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב או יוציא טרפה לעצמו בממון חשוב שרואים שכבר שב מהמדת ממון ודוקא במקום שאין מכירין דאז ליכא למיהש לערמה וזהו נקרא תשובה דפרק זה בורר (ד"ס נתנאל תשובה זו) ואין לו התנצלות לומר שונג הייתי אם לא במקום שנוכל לומר שהוא מוטעה או שונג דאז סגי בקבלת ד"ה ותשובה לפי ראות הדיין. ומ"מ באדם שהוא יודע שהוא ירא שמים ומדקדק במעשיו אסרינן בודאי משגה הוא ומ"מ צריך לקבל דברי חברות כמו בדין ב' אלא לענין להעבירו בזה יש חילוק בין ירא שמים ונראה לי דוקא בפעם א' אבל ג' פעמים אין חילוק בין ירא שמים (פ"ח ס"י קי"ט). (ז) שוחט שאין בו משום חימוד ממון כגון שלוקחין שכירות מקופת הקהל או שיש להם שכר קצוב מכל בהמה ובהמה בשוה בין כשרה ובין טרפה בפעם א' שיצא טרפה מת"י אע"פ שלא נוכל לקרוא אותו מזיד כיון דאין בו חימוד ממון ומסתמא יצא מתחת ידו שלא בהשגחה מכל מקום פושע מקרי שהיה לו להשגיח היטיב שלא יצא מתחת ידו מטרפות ולכן סגי בקבלת דברי חברות ואין רצוני לומר תעניתים ומנוסים אלא יקבל עליו בפני שלשה כשרים שבעיר שלא ישוב עוד לעשות כדברים אלו אלא שיבדוק בדיקה יפה וידאג ויצטער על האיסור שיצא מתחת ידו ואם הוא בענין דליכא למיהש שעושה זאת בערמה ואז כשר אבל אם יצאה מתחת ידו ג' פעמים הוה ליה כמזיד גמור ולית ליה תקנתא אלא בתשובה דפרק זה בורר הג"ל. (ג) בדבר שאין כאן ודאי איסור וגם אין כאן מקום ידוע היכן הוא האיסור כגון אלו הבודקים בקטניות וירקות מתולעים ולכן אם נמצא אחר בדיקתם תולעים אינם לא כמזידים ולא פושעים אלא כאנוסים ויש לסמוך על בדיקתם עד שלשה פעמים אבל משלשה פעמים ואילך נראים הדברים שאינו הושש בבדיקתם ולכן לא מהימן עוד אלא בקבלת דברי חברות ואין חילוק בכל דברים אלו בין שהוא איסור תורה או איסור דרבנן וכן הדין בטובר דברים אסורים (ט"ז) (ע"י ז"ש"ט פג"ה סימן י"ז תשובה ארוכה):

(ו) ומכל מקום עבשיו שהדור פרוץ ואין כח להעמיד על הדין אם נראה לחכמים שאי אפשר לו לנוד ממקומו דתלוי בו מפלי וכיוצא בו נותני' לו תשובה במקומו בסיגוף כדי שיהיה עומד במשקל הזה ועוד מקילינן בזמיה"ז שבפעם א' יזהירנו לפי ראות עיני החכם ויענישנו לפי הזמן והענין (קי"ט ט"ז ס"ק ט"ז) ומכל מקום לענין הכלים אין להחזיקו למפרע לרשע אלא אסרינן השתא הוא דאתרע(ס"ך ט"ז) ונסימן ל' (סס"ח) וע"י לקמן כלל ב"ה סימן י"ג:

כלל ג'. דין במה שוחטים ובאיזו זמן שוחטין וכל דיני סכין:

(א) אין שוחטין בדבר המהובר לקרקע או לגוף כגון צפורן ושן המחוברת בבהמה ואם שחט אע"פ שבדק ואין בה פגימה פסולה שנאמר ויקח המאכלת לשחוט דבר הניקה מיד ליד אבל בכל דבר תלוש שוחטין ובלבד שיהיה חד ולא יהיה בו פגם (סימן ו' סעיף א') ומכל מקום כבר נוהגין שאין שוחטין אלא בסכין

חכמת הלכות שחיטה כלל ג' שער או"ה אדם 5

כי בשאר דברים אין פגימה ניכר כל כך (נ"ח) והשוהט בסכין פגומה הרי זה גבילה שנאמר ושחט ולא ועקר:

(כ) סכין ארוך שיש בו פגימה ונשאר בו שיעור שחיטה בלא פגימה אפילו הכי אסור לשחוט בו ואפילו אם כרך מטלית על הפגימה גזרה שמא ישחוט כך ובמקום הפגימה וכן לא ישחוט בסכין שיש לו עוקץ חד בראשו שמא יעשה הלדה. ואם שהט ואמר ברי לי שלא נגעתי במקום הפגימה אפילו לא כרך מטלית וכן בסכין שיש לו עוקץ שהיטתו כשרה. ובלבד שהיה יודע בפגימה זו אלא שנוהר ממנו אבל אם לא ידע כלל מפגימה אפילו אמר ברי לי שלא נגעתי אפילו בדיעבד שהיטתו פסולה דהוי מלתא דלא רמיא עליה דאנשי (סס זע"ז). ומכל מקום בשעת הרחק וכן בזמן טוב שאי אפשר להשחזו הסכין מותר לשחוט לכתחלה אם כורך מטלית על הפגימה ובלבד שיהיה הסכין כמלא צואר הוץ לצואר בלא הפגימה אפילו כשמוליך ומביא וכן בסכין שיש לו עוקץ יתחוב קיסם בראשו (סס וסימן י"ח). וסכין שיש לו ב' פיות צריך לבדוק ב' הצדדין ואם נפגם צד א' אסור לשחוט בצד השני משום גזרה שמא ישחוט בצד הפגם (סס). ולכתחילה יש לזהר אפילו אין לסכין פגימה רק בין הקתא לסכין לא ישחוט בו ומכל מקום אם שם אינו שחזו כלל והוא עב כדרך כל הסכינים לית לן בה (כו"פ סימן ו')

(ג) צריך לשחוט בהולכה והובאה מהלכה למשה. מסיני וגם ילפינן מקרא שנאמר ושחט. ואין שחט אלא לשון משיכה כדכתיב חץ שחוט כו' ואם שחט בהולכה או הובאה לבד צריך שיהיה אורך הסכין כמלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר דהיינו רוחב ב' מפרקת מדבר ששיחט ואם לאו פסולה שכל שאין בו שיעור הזה אי אפשר לשחוט בלא דרסה על ידי הולכה או הובאה לבד ואם הולך והביא אף על גב דמדינא אפילו כל שהוא כשמשיער לפי אומדן דעתו שכשיזליך ויביא בה שלא ידרוס אבל לכתחלה לא ישחוט עד שיהיה אורך הסכין י"ד אצבעות וסמכו על פסוק דנבי שאלו כתיב ושחטתם ב"ז"ה גמטריא י"ד ודוקא בהמה דהתם. גבי שאלו כתיב הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו אבל עוף לביע סני כשהסכין הוא מלא אורך ב' צוארין דהיינו רוחב המפרקת של אותו דבר ששוחט. והוא הדין בהמה אם אין לו סכין של י"ד אצבעות שוחט בסכין שהוא כמלא אורך ב' צווארין דהיינו רוחב המפרקת (סימן ט') ומכל מקום צריך לזהר לכתחלה שלא לשחוט עוף בסכין גדול ששוחט בו בהמות שקרוב לעשות דרסה מפני כבדו ובדיעבד אם ברי לו שנוהר מדרסה כשרה ואפילו לכתחלה לצורך גדול ובלבד שיהיה היטיב ולכתחלה יכוין לשחוט בהולכה והובאה אף על פי שהסכין ארוך (תנ"ס) ולענין דיעבד. מבואר לקמן בדין דרסה:

(ד) אסור לשחוט בסכין של איסור אפילו אינו כן יומו אם לא בהגעלה או שישחזנה במשהות של אבן לדעת הש"ע (צסימן קכ"ח) הוי כהגעלה. ואפילו לדעת רמ"א דלהישחטש בו רוחח לא מהני השחזנה לכתחלה כדאיתא כלל מ"ו לענין שחיטה כולי עלמא מודים דמהני ובדיעבד שאין לו במה להשחזו נועץ י' פעמים בקרקע בתולה כהצואר שם ושוחט בו דעל ידי הנעיצה מסיר הקליפה הדקה של הסכין (קק"כ ס"י י'). ואין כה כהום בית השחיטה להפליט הבלוע בסכין לפניו מקליפה זו ואם שחט בלא שום הכשר צריך לקלוף בית השחיטה משום שמנונית בעין שעליה ואפילו במקונה אם הוא בן יומו מפליט על כל פנים כדי קליפה מקליפה הדקה של הסכין ובולע כדי קליפה (ט"ז ס"ק ז' ב' וחפשי דגס לטנ"ח מודה וזה סומך לנש"כ ס"ק י"ז) אבל אסור לשחוט בהם לכתחלה על דעת שיקלוף דהייש"נ שמא ישכה. וכן לא ישחוט אפילו בסכין שאינו בן יומו וגם נקי כדן כל הכלים שאינם בני יומן דאסורים לכתחלה ואם שהט בדיעבד מותר כיון שהוא נקי ואינו בן יומו (סי"י וע"ס צס"ד):

(ה) סכין שישחט בו כשרה אף על פי שמלוכלך בדם מותר לשחוט בו ואינו צריך לקנה דם דבלא"ה יש הרבה דם בבית השחיטה אלא דאמרינן אידי דטרידי סימנים לפלוש דם לא בלע אבל אסור לחתוך בו רותח ואפילו לא שחט בו רק פעם אחת ולא מהני לזה הדהה דהייש"נ לדעת הסוברים דבית השחיטה רותח ובולע הסכין. ומכל מקום בדיעבד אם התך בו רותח אפילו לא שחט בו כמה פעמים י"א דמותר אחר שהדירה היטיב דקיימא לן ביה"ש צונן. ומ"ס לכתחלה יקלוף אוהו מקום דאפילו למאן דאמר דביה"ש רותח אינו בולע הסכין יוצר

מכ"ק

6 חכמת הלכות שהיטה כלל ג' שער או"ה אדם

מכ"ק ואם הוצה להגעילו לכתחילה יגעילו כדן דהיינו בכלי ראשון או עכ"פ ע"י עירו דבדיעבד אמרינן דאפי"א אם ביה"ש רוחח אינו מבליע בסכין רק כ"ק ועירו נם כן מפליט כ"ק (סס ועיין צס"ד וס"ח):

(ו) אבל צונן מותר לחתוך בו אפילו שחט בו הרבה פעמים רק שידחנו יפה שהרי אין כאן שמנונית איסור וגם הצונן לא יפליט כלום מן הסכין רק משום דם בעין שעליו אבל קינוח הסכין לא מהני דקינוח גרע מהדחה. ואם לא הדיח הסכין אזי ידוח הצונן (סס):

(ז) סכין ששחט בו ונמצא טרפה ונמצא שיש בסכין איסור משמנונית ודם של טרפה ולכן אסור לשחוט בו שיחזור הכשרה לבלוע דאף על גב דמירדי הסימנים לפלוט דם מכל מקום בולע שמנונית מ"מ כיון שעדיין לא נאסר הסכין אלא ע"י שחיטה זו ששוחט בו המדיפה ועל ידי הום ביה"ש אמרינן דסכין קשה היא לבלוע ואינו בולע ואפי"א אם תמצא לומר דביה"ש רוחח והסכין בולע כיון שיש שם שמנונית בעין מ"מ אין כח ברתיהת ביה"ש להפליט מן הסכין ואם כן אין כאן איסור אלא מחמת שמנונית המרפה הנדבק בסכין ולכן אם מדיח הסכין מותר לשחוט בו או מקנחו בדבר קשה ונוהגין עכשיו לקנחו יפה בשער הבהמה בין כל שחיטה ושחיטה שטא תהיה בהמה זו ששהט טרפה ובעיפות אין המנהג לקנח כיון דלא שכיח בו טריפות (ולע"ג דלעיל סי' ג') לחתוך בו צונן לא מהני קינוח אפילו בשחט כשרה הכא שבא רק לשחוט בו יש עוד טעם דכיון דמירדי לפלוט דם משא"כ בחתיכת צונן (ס"ד סס ס"ק ע"ז):

(ח) ואם שחט בלא הדחה או קינוח. דינו כסכין של נכרי בס"א שצריך שיקלוף ביה"ש שהרי בלע משמנונית בעין שעליו (דלח כהמתנר צס"ע וכנר נחלקו עליו כל סאמרוניס):

(ט) ואם שחט שלשה בהמות ונמצאו כולם טריפות או אפי"א לא היו רצופין אלא ששחט הרבה ובין כולם נמצאו ג' טריפות אסור לשחוט בו עוד דינו כסכין של נכרי בס"א א' ומ"מ לא דמי ממש דהתם בלע הסכין על ידי רוחח ממש משא"כ הכא ולכן אפילו לכתחלה מותר לשחוט בו ע"י נעיצת " פעמים ומ"מ הכשרות א"צ קליפה מאחר שנוהגין לקנח בין שחיטה לשחיטה ועכשיו נוהגין לסמוך על הקינוח שעושים בין כל או"א ואינם עושים נעיצה ומכל מקום צריך להזהירם שיקנחו כדן היטיב (סס). דין סכין של ע"ז לא כתבתי לפי שאינו מצוי:

(י) השוחט בסכין בדוקה ונמצאת פגומה אפי"א מן הצד אצל החוד הרי זה ספק נבלה דחיישינן שמא נפגמה בעור ואפי"א נגע בעצם המפרקת אף על גב שהעצם יותר קשה מהעור ואפי"א בעוף שעורו דק ונגע במפרקת שהוא קשה ואם כן י"ל יותר שנפגם במפרקת ואם כן הרי שהט בלא הפגימה אפי"א אסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת (לכס"י בחזקת איסור חנר נ"ה ולתוספות בחזקת איסור מלינו זנום) ואינה יוצאת מאיסורה עד שיודע בודאי ששחטה כראוי ולכן כל ספק שיקרה בשחיטה הוי ספק נבלה (סימן י"ח סעיף א')

(יא) שיעור הפגימה כל שהוא אפילו שלא יכנוס בפגימה אלא כחוט השערה ואף על גב דחז"ל אמרו שיעור פגימה כרי שתהגור בו צפורן ולכן בודקין בצפורן כולקטן. באמת השלם ברעת ירגיש בצפורן אפילו פגימה כחוט השערה ולכן פגומה דקה מן הדקה הכל נקרא כרי הגירת צפורן (ועי' פ"ט וכו"פ טרנריו חנתיס) וז"ל כו"פ בס"י י"ח ובעו"ה הרבה מקילין ואומרים על הסכין שהוא אינו פגימה רק בלשון אישכנו רויך והוא לחסרון הרגשתם ויריעתם כי רויך הוא פגימות קטנות נרגשים ברוב השגחה ומי ששחט בסכין שהוא רויך הוא רשע ומאכיל טריפות לישראל בעו"ה ויש להחרים שזה השם רויך לא יזכר ולא יפקד והוא פגימה גמורה עכ"ל הכו"פ. (ומקצת שוחטי קהילתינו הנהיגו מנהג רע יותר מזה שבאשר נדמה להם על הסכין לאחר שחיטה שהוא רויך אז לקחו סמרטוט קטן ושפשפו בסכין ובאשר לא מצאו אחר זה פגימה הכשירו ברם זכור אותו האיש לטוב מהו שכתתי שוחט שצוה עליהם ככרוכיא וקבצנו יחד הכמי העיר וקראנו לכל שוחטי דמהא ואז צוינו לר' שכתתי הנ"ל שיעשה בסכין פגימה קטנה דק שבדקין והראה לכל השוחטים וכלם הרגישו באותה פגימה וצוינו עוד לאחד מן השוחטים לשפשף במסמרטוט על אותה פגימה ושפשף מעט ואז הראה לכל השוחטים והעידו כלם שאין כאן פגימה

חכמת הלכות שחיטה כלל ג' שער או"ה אדם

פגימה כלל ואני הראיתי להם נגד השמש וראו כולם הפגימה ואז נבהלו כולם וגורנו עליהם בגזירת נחש שלא יעשו עוד כזאת וב"ה שנתכמל עד היום. אחר זה נהגו שאם ידמו בעיניהם שהסכין הוא רויך או ישפישפו אותו על יד הנה והנה עד שיסירו הרויך ואני צווחתי בכרוכי גם ע"ז אבל לא עלתה בידי וכתבתי להגאון בעהמ"ח בית מאיר והשיב לי שישאל להשוהטים דשם והשיבו שאינם יודעים מזה כלום אלא שאם ידמו בעיניהם שהוא רויך או דגים אותו כספק פגימה ובהמה בחזקת איסור עומדת עד שיודע במה נשחטה כדין כל ספק בשחיטה טרפה והראיתי האגרת לחכמי קהילתינו והרבה טרחו בדבר. ושטעתי שכבר בטלו המנהג הרע הזה כי אין ספק שכל זה הן פגימות קטנות כמ"ש הכו"פ ואפילו אם יאמרו שהוא כמו סכין שאינו חלק אלא כמגע ראש שבולת המזכר בש"ע סעיף ו' הרי כתב שם רמ"א דאין אנו בקיין בדבר ומי יאמר שהוא כן). סכין שיש בה סדק ברחבה והעוקצין ממש זה אצל זה ואינו נרגש כלל בבדיקה יש לחוש שבדחתו על הסימנים נפתח הסכין קצה ואסורה אפילו בדיעבד (תנ"ט ס"י י"ח) ודבריו אינם מובנים לי דזה שייך בנאכד הסכין לאחר שחיטה אבל כשהסכין לפנינו ועדיין אינו נרגש שום פגימה וצריכין אנו לחוש שנפתח ואחר כך נסתם הפגם ומהיכי תיתי נחזיק ריעותא. אבל לי נראה דהטעם כמו שכתבנו בשם כו"פ דלפעמים יש פגימה קטנה שאינה נרגשת בצפורן ולכן כמה אמוראים דבדקו בשמשא ומיא ואם כן בישלמא בשלא ראינו שום ריעותא בסכין אנו סומכין על בדיקתינו והרגשתינו משאיכ בשיש בו סדק נקרא ריעותא יש לחוש שמא אין אנו מרגישים בפגימה ולכן דיעבד אסור וכן אם נחלק הוד הסכין לאורך הסכין אסור אפי' בדיעבד אבל אם הישתיוו הסדק ולא נראה שום ריעותא עוד וכן בכל פגימות ובדיקות הסכין אם הרואים ומרגישים אומרים שאין בו פגימה ואחד אומר שמרגיש אין כולם צריכין לשמוע ליתיד:

(יב) יש פגימות המבוארים בש"ע (טס סימן י"ח) הנקראים מסוכסכות ויש בזה דינים שונים. ולפי שאין אנו בקיאים לכן בכל מקום שימצא פגימה בין בראש הסכין בין בסוף הסכין טריפה והכי נהוג אבל סכין שהיא עולה ויורדת ואין בה פגם אפילו כמה עולה ויורד שוחטים בו אפילו לכתחלה:

(יג) סכין שפיה חלק ואינו חד הואיל ואינו פגום שוחטין בו ואף על פי שהולך והביא בה כל היום עד ששחטו כשרה ולא מבעיא לשיטת הש"ע דלא פסל שהייה במשהו אלא אפי' להגמשכין אחר רמ"א דשהייה אפי' במשהו טרפה ואם כן בבהמה אם שחט סימן ראשון ואחר כך סימן ב' וכיון דצריך לשחוט ב' סימנים ואם כן בשלמא בתהלת שחיטה נחשב הכל לשחיטה אבל אחר ששחט רוב סימן הראשון נחשב המיעוט הנשאר כאלו כבר נשחט ואם כן מה שמולך ומביא בשחיטת מיעוט אחרון של סי' ראשון אינו נחשב כלל מן השחיטה רק כהותך בידה וברגלה אפי' הכי דעת אחרונים דאם לא שחה בשיעור שהייה המבואר לקמן כלל ז' כיון דהכל הוא בדרך שחיטה ולא שחה כלום מלשחוט כשרה דאם לא כן אפילו בסכין חד נמי פסולה דשחיטת מיעוט האחרון להוי שהייה ולא גרע מנטי המבואר לקמן כלל ז' אבל התב"ש כתב דדעת הב"ה להטריף לרמ"א אף על פי שהיה בדרך שחיטה דשמא שחה כ"כ בשחיטת מיעוט האחרון כשחיטת רוב ב' סימנים בסכין יפה כדלקמן שם מה שאין כן בסכין חד דבדאי שהייה מיעוט הסי' אינו כ"כ כשחיטת רוב ב'. ואמנם אם חפס ב' הסימנים והניחן ביהד ושחטן בבית אחת כשרה שהרי כבר נשחט רוב ב' (טס סי' כ"ג):

(יד) בדיקות הסכין צריכין אבשרא ואטופרא ואחלת רוחתא שהם י"ב בדיקות דהיינו על הוד הסכין בבשרא וטופרא בהולכה והוכאה הם ד' וכן בכל צד ס"ה י"ב דהיינו שמוליכה ומביאה על בשר אצבע שהוא רך כמו הוושט ואחר כך מוליכה ומביאה על צפרנו שהוא קשה כמו הקנה ובזון שאין אלו מרגישים גם הוושט והקנה לא ירגישו בפגם זה. וילחלה הצפורן במעט רוק שהסימנים גם כן הן מלוחלחין בחיי הבהמה אף על פי שהציפורן מרגיש יותר הפגימה בלא רוק וכן יבדוק משלש רוחותיה שהן פיה ושני צרדיה כדי שלא יהא בה פגם כלל ומכל מקום הרושם שעושים האומנים בצד הסכין אינו מוזק כלל שהוא רחוק הרבה מן ההוד (ט"ז ס"ק ח' ול"ע חס הוא קנוק לחוד מה דינו וכמה הוא המיעוט של יחוסק) והטעם שצריך לבדוק

חכמת הלכות שחיטה כלל ג' שער או"ה אדם

לבדוק מן הצדדין דשמא יש שם מורשה קפנה וקורעת הסימן דאף על פי שכבר נחתך הסימן על ידי חדוד הסכין מכל מקום אחר כך קורע המורשה וקיימא לן דוושט שניקב קודם שנשחט רוב הסימנים אפילו במקום שכבר נחתך מרפה כדאיתא בס"י כ"ז ואפילו להמכשירין בס"י ט' בשוחט בסכין מלובן דאמרינן חידודו קודם לליבונו ובית השחיטה מרווח רוח ולכן עכ"פ אם יודע שהיא מלובנת והיה זהיר שלא ליגע בצדדין כשר דהתם אפשר לו לזוהר שלא ליגע בצדדין משא"כ במורשה יוצא לא מהני במה שזוהר שלא ליגע וכ"ש דמסקנת אחרונים כדעת האוסרין דל"א בית השחיטה מרווח רוח (ס"י ט' זט"ז ונט"ך). ויבדוק לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרים וצריך לשנות הצפורן אחר קצת בדיקותיו שמא נפגמה הצפורן בחודה של סכין ואולי יש פגימה בצדדין שלא ידגיש בהן לפי שעברה בתוך פגמות הצפורן (סעיף ט') ולאחר השחיטה ירחץ הסכין קודם הבדיקה שלפעמים טיפת דם בסכין ועל ידי כן אין פגימה נרגשת (פ"ח ס"ק י"ד) ולא יבדוק שני צדדי הסכין ביהד אלא כל אחד בפני עצמו והרבה צריך ישוב הדעת ויראת השם לבדיקת הסכין הלא תראה כשיבדוק אדם פעמים ושלש ולא ידגיש בפגימה דקה ואחר כך ימצאנה כי הבין לבו באחרונה ובחינת חוש המישוש הוא לפי כוונת הלב. (סס):

(מז) השוחט בהמות רבות או עופות הרבה צריך לבדוק בין כל אחד ואחד בכל פרטי בדיקה י"ב בדיקות הנהוגין ועם כל זה אינו הפסק בין ברכת שחיטה לשחיטת כל הבהמות כי הכל צרכי שחיטה ולא הוי הפסק ואם לא עשה כן ובודק באחרונה ונמצא הסכין פגומה הכל ספק נבלות ואפילו הראשונה דהיישין שמא בעור הראשונה נפגמה ומי שרוצה להכניס עצמו לספק זה אין צריך לבדוק בין שחיטה לשחיטה ומיהו צריך שלא יקחו מהנשחטין לאכול קודם בדיקת הסכין שלאחר שחיטה וכל זה כשישחט לעצמו אבל כשישחט לאחרים ודאי החוב על השוחט לבדוק בין כל אחד ואחד שאם לא יבדוק וימצא לבסוף פגימה הלא הכל למפרע מרפה והוא אינו יודע למי שוחט ואפילו אם יודע למי שוחט למקצת פוסקים הייב לשלם אפילו שוחט בחנם כדן מזיק בידים ואפילו להפוסקים דפטור מלשלם מכל מקום איסורא קעביד ולא טוב עשה בעטו לא היה אלא גרמא בניזקין ק"ל דאסור אף על פי דאין הייב לשלם ואם רואים שהוא מועד לכך וזה לאות שהוא מקלי דעת ראוי להייבו לשלם למגדר מלתא ועיין בכו"פ שהאר"ך בתוכחות מוסר בענין שחיטת הכפרות בערב יום כפור ועיין בחיבורי חיי אדם בהלכות יוה"כ שהארכתי בזה (סס). וכתב החב"ש דבשעת הדחק כגון בעיו"כ עכ"פ יבדוק אחר ששחט כל העופות שביד השליח מבית אחד כדי שלא ילך השליח קודם הבירור:

(מז) אף על פי שבדק הסכין קודם שחיטה צריך להתור ולבדוק לאחר שחיטה. והני מילי שהסכין לפנינו אבל אם נאבד שחיטתו כשרה ג' הואיל ובדק קודם שחיטה ומוקמינן הסכין בחזקת בדוק ואפי' שחט בה הרבה זה אחר זה לא אמרינן שמא נגע בעצם המפרקת של הראשונה או מתוך ששחט הרבה בהמות נפגם. ואם נגע במפרקת של אחד ונאבד הסכין יש להחמיר ולחוש לכל אותן שנשחט אחר כך דמן הסברא עושה המפרקת פגימה שפי' מן העור. ע"כ אין לנו לאסור הראשונה כיון שבדק תחלה לא מחזיקינן ריעותא מחמת העור אלא מחמת המפרקת דלהוטרוא אמרינן דמפרקת פוגם אבל לא לקולא כדלעיל סימן י" (סס):

(יז) שחט בסכין בדוק ונאבד קודם שבדקו אחר שחיטה ואחר כך נמצא והוא פגום וכל שכן אם בדק הסכין גם אחר שחיטה ונמצא יפה והצניעו ואחר כך נמצא פגום שחיטתו כשרה דכיון דכבר יצא בהיתר ד' דאלו נאבד לגמרי הסכין כשרה כמו בסימן הקודם ולכן אף שמצא עכשיו שנפגם כשרה ואמרינן שמא עשה בו מלאכה ונפגם או שנפגם בדבר אחר דאין זה דרכי נועם שאלו מתחלה קודם שמצא היה מותר לו לאכול מבהמה זו ואחר כך כשנמצא הסכין נמצא שאכל נבלה (סס). וכן אם לא נאבד הסכין והוא בפנינו אלא שאחר השחיטה שיבר בו עצמות או שהכה בעץ ובברזל וכיוצא בו או שנפל על קרקע קשה וראינו שנפל על הודו כשר אבל מספיקא אין תולין לימר שנפל על הודו דכיון דעדיין לא יצאה הבהמה לחזקת היתר שהרי הסכין לפנינו וצריך עדיין לבדוק. ולכן כיון שיש ספק שמא נפגמה בשחיטה מרפה מספק ככל ספק בשחיטה (סס זט"ז וט"ך) ואם שיבר בו

עצם

9 חכמת הלכות שחיטה כלל ג' די שער אר"ה אדם

עצם המפרכת אפילו דרך שבירה אין תולין בו מפני שהוא רך. והאחרונים דעתם להתיר בדרך שבירה (ועיין כו"פ):

(ה) אם לא בדק הסכין קודם השחיטה ושחט בה ונאבד אחר שחיטה שחיטתו פסולה. במה דברים אמורים בסתם סכין או אפילו סכין המיוחד לשחיטה ומצניעו אלא שדרכו לפגום שהברזל אינו קשה אבל שוחט שיש לו סכין מיוחד לשחיטה ואין דרך אותו סכין לפגום (עיין בטעם חזקת סימן י"ח) והוא מצניעו במקום המיוחד ואינו עושה בו שום דבר אם שחט בה ונאבד שחיטתו כשרה ולכן ראוי לכל שוחט שיהיה לו סכין מיוחד ומוצנע תמיד. ומכל מקום לכתחלה לא ישחוט בו עד שיבדקו קודם שחיטה מלכד ביו"ט מותר לסמוך על הבדיקה שנדק עיו"ט ושוחט בו לכתחלה על סמך שיבדקו אחר שחיטה שהרי אפילו נאבד או יארע אינס שלא יבדוק אחר שחיטה מכל מקום כשר כיון שהוא סכין טוב ומיוחד לכך (סס ונל"ט סימן תל"ח):

(יט) אין הילוק בכל זה אם בדק הסכין סמוך לשחיטה או שהיה כחזקת בדוק תחלה ולא בדקו סמוך לשחיטה דכל זמן שלא יצא מחזקתו דהיינו שהיה מונח במקום מוצנע שאין הישש שטא נשתמש בו אדם נקרא לעולם סכין בדוק (סס) ומסתברא דדוקא ערך ב' או ג' ימים (תנ"ט). שוחט שמצא פנימה בראש סכיניו ואמר שהפנימה היא מפני שאני מכסה בה דם העופות בראש הסכין וכשאני שוחט אני נוהר שאיני נוגע בפנימה מעבירין אותו יקרוב לומר שהבלים אסורין (סס) (כ) שוחטין בין ביום ובין בלילה כשאבוקה כנגדו וכן כששוחט במקום אפילה צריך אבוקה ובי' נרות בין קלועים ובין אינם קלועים הישיבי כאבוקה ואם באמצע שחיטה כבו הנרות יגמור. ולא ישחוט לאור הלבנה (כו"פ) ובדיעבד אם אמר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי ובדק בסימנים שישחט רוב כשר. אין שוחטין לימים ונהרות ולא לתוך כלים אלא אם כן יש בכלי עפר או מים עכורים אבל לא בצלולים ולא לתוך הגומא שכל זה היו עושין לעבודה זרה. היה בספינה מוציא ידו הוצ' לספינה ושוחט על דפנותיה והדם שותת ויורד לתוך המים ובזמנה"ו דאין דרך עכו"ם בכך יש להתיר בדיעבד (סי' י"ח י"ג).

כלל ד'. דין בעלי חיים שאינן צריכין שחיטה ודין בהמה מסוכנת ודין אותו ואת בנו ושלא לשחוט עד יום ח' (סימן י"ג י"ד ע"ו ע"ז):

(א) בהמה היה ועוף צריכין שחיטה אבל דגים וחגבים אין צריכין שחיטה דכתיב כל דגי הים יאסף להם באסיפה בעלמא סגי וחגבים אתקישו לדגים דכתיב לכל נפש הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים ומותר לאכלן מתיב או לחתוך מהם אכר ולאכלו אבל אסור לאכלן חיים משום כל תשקצו (סי' י"ג).

(ב) השוחט בהמה ונמצאת כשרה ונמצא בה עובר בן ח' בין הי' או מת דגם חי חשוב כמת שאי אפשר לו להיות אי' בו ט' מת מותר באכילה דכתיב בהמה אותה תאכלו וקבלו חז"ל דרצה לומר כל שבבהמה תאכלו אבל דמו אסור (ולענין מלצו וגידו ונזולר צדין מלצו כלל כ"ה סי' ז') ואינו טעון שחיטה לפי שניתר בשחיטת אמו וגם אין בו משום אותו ואת בנו כיון שאינו טעון שחיטה ואם מצא בו בן ט' חי אם הפרים על גבי קרקע רצה לומר שהלך קצת טעון שחיטה מדרבנן שיאמרו שמותר לאכול בהמה בלא שחיטה ולכתחלה יברך על בהמה או עוף כמו בדבר דאתיליד בו ריעותא ואם אין לו כתב הס"ח שיברך על השחיטה אבל שאר טרפות שאינו טחמת שחיטה כיון שאינו מפורסם אינו אוסר אותו. אבל טרפות שמחמת שחיטה כגון שהה ודרס וכל שאר דינים הפוסלים בשחיטה פוסלים גם בזה כיון שהצריכוהו שחיטה צריך שיהיה שחיטה כראוי ואם לא הפרים על גבי קרקע אינו טעון שחיטה. אבל אם לא שחט האם או ששחטה ונתנבלה או נטרפה עכשיו שאין בקי"אין בין בן ח' או בן ט' כל עובר שנמצא בה אפילו בן ט' חי כיון שנטרפה האם נטרפה ואסור באכילה דשטא הוא בן ח' ולא מהני ליה שחיטה ואם המתין עד תהלת ליל ח' ללידתו שאז יצא מס' נפל אפילו היתה אמו נטרפה

הכמת הלכות שהיפה כלל ד' שער או"ה אדם

נותר בשחיטת עצמו. הא דאמרין שנמצא בבהמה מותר והיינו מדכתיב כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו קבלו חז"ל דדוקא דבר שיש לו פרסות. על זה קאמר קרא בבהמה תאכלו ונחלקו הפוסקים. ו"א דכפרסה תלוי מלתא שיהיה לו רגל של בהמה אף על פי שאינה שוסעת אלא שפרסותיו קלושות מכל מקום מותר דלא בעינן רק פרסה ואז אפילו כל הגוף הוא דמות עוף מותר ואם אין לו פרסה אפי' היה דמות עוף מהגר אסור (למנ"ס וכ"פ נס"ע לדעת הס"ך ס"ק י"ז) ו"א דהכל תלוי בדמות פרסה רצה לומר שיהיה מין בהמה שיש לו פרסות אבל אין תלוי בפרסה דאם הוא דמות בהמה אפילו אין לו רגלים כלל או שיש לו רגלי עוף אפילו הכי מותר ואם הוא דמית עוף אף על פי שיש לו ב' פרסות אסור (מוס' זר"ש ע"כ ס"ק י"ט) ולכן יש להחמיר שאינו מותר אלא אם כן הוא דמות בהמה וגם יש לו רגל עם פרסה (עפ"ח ד"ס לומר גם הרמנ"ס סנייה ליה הכי) (ס"ט) דין עובר שהוציא ידו מבואר בש"ע סימן י"ד:

(ג) אסור לשהוש בהמה עד שנדע בודאי שאינו נפל דאין שחיטה מועלת לנפל דדומה לנבלה אף על פי שהוא חי ומישעבר עליו שבעה ימים עד יום הלידה והגיע ליל יום שמיני נודע שאינו נפל (ואף על גב דגב קרנן כתיב מיום השמיני דהיינו ציוס טלני החס. דלילה חין לחי לקרנן) ולפיכך הקונה גדיים מנכרי ומסתפקין בו אם הוא יום שמיני אף על פי שהנכרי מסיח ל"ת שכבר הוא בן ח' ימים אינו נאמן אפילו קודם שמכרו דיש לומר להשכיח מקחו אומר כן ה' (כ"י ט"ו) ויש סימן בגדיים לבדוק שאם הקרנים הם קשים והדודים שאינו יכול לתחוב בו הציפורן וגם גדלו כל ח' שינים בידוע שעברו עליו שבעה ימים שלימים (פ"ח ס"ט) ובעגלים כשיצטחו הקרנים (ח"ט):

(ד) כתיב בתורה אותו ואת בנו לא תשהטו ביום אחד וקבלו חז"ל דאותו רצה לומר האם עם בנה ול"ש זכר או נקבה. דבנו ר"ל הכרוך אחריו ודרך הבהמות להיות כרוך אחר האם ולכן השוחט בהמה ובנה או תהלה שחט בנה ואחר כך אותה ביום א' לוקה מן התורה ואסור להאחרון לאכול בו ביום מצעם קנס ויש מתירין וכן סתם הב"י בש"ע. ואם ידוע מי הוא אביו כגון שאין בכל העדר אלא זכר אחד נסתפקו חז"ל אם האיסור הוא גם כן על הזכר ובנו או לא ולכן אסור לשהוט הזכר ובנו אם הוא יודע שזה אביו. ויום אחד הוא שהיום הולך אחר הלילה ולכן אם שחט ראשון תהלת ליל ד' אסור לשהוט השני עד תהלת ליל ה' ואם שחט הראשון סוף יום ד' מותר לשהוט השני תהלת ליל ה' שהרי זה יום אחד (ט"ז):

(ה) אפילו אינו נודע בודאי שזה הוא בנה אלא שכרוך אחריו ומכ"ש כשיזנק ממנה הזקה שהיא אמו (ס"ט):

(ו) לאו דוקא שאחד אסור לשהוט אותו ואת בני ביום אחד אלא אפילו אם יודע שישראל אחר שוחט את אחד מהם אסור לו לשהוט השני אותו היום דכתיב לא תשהטו ביום אחד לשון רבים. לפיכך אם המוכר שהט אחד מהן או אם סברה לאהר' ואמר לו שרצונו לשהטה היום או שהוא יום שדרך העולם ששוחטין באותו יום כמו שדרך בני אדם בארצותינו בעיירות קטנות בערב שבת וערב יום טוב ולכן אפילו לא אמר הקונה שישחטנה היום מסתמא ישחטנה צריך המוכר להודיע ללוקח השני כדי שלא יכשל השני וישחטנה ויעבור על לאו אבל אם נתנבלה בשחיטה הראשונה בדבר שהוא מצד הדין נבלה או שנכרי לקחה אפי' ודאי שחטה או נחרה היום כיון שאינה שחוטת כראוי מותר לשהוט השני ואם נתנבלה בשחיטה בדבר שאינו מעיקר הדין אלא משום ספק או הומרא כגון שיהוי במיעוט בתרא וכיוצא בו אסור לשהוט בו ביום וה"ה אם נמצא טריפה אסור לשהוט בו ביום (ס"ט):

(ז) נכרי שמכר שני בהמות אם קודם שמכר אמר שהם אותה ובנה נאמן ואם נראה מדבריו שעושה כן להשכיח מקחו כגון שהאם היא שמנה ונותנת חלב הרבה ואמר על העגל שהיא בתה כדי שיהישוב הלוקח שהיה בהמה טובה אפי' קודם שמכר אינו נאמן ולאחר שמכר לעולם אינו נאמן אפי' מסל"ת ומיהו אם הגוי נאמן בענינו לעולם אסור אפי' אינו מסל"ת (ס"ט). או"ב אינו נוהג אלא בבהמה שהורה בלבד אבל לא בהיה ועוף דכתיב שור או שה אותו וגו' ומדלא כתיב סתם או"ב לא תשהטו אפי' ב

דוקא

11 חכמת הלכות שחיטה כלל ד' ה' שער או"ה אדם

דוקא שור או שה אבל לא דבר אחר ועו בכלל שה. וכלאים הבא מן עו וכבש או"ה נוהג בו ואם היה האב חיה והאם בהמה חייב דשה אפי' מקצת שה משמע אבל אם היה האב בהמה והאם חיה יש אוסרין לכתחלה לשחוט ולכולי עלמא אינו לוקה (וע' פרטי דיניס לנו זט"ע סימן ט"ז). מותר לשחוט את המעוברת דעובר ירך אמו ואם יצא העובר חי אחר שחיטת אמו והפרים על גבי קרקע אין שוחטין אותו ביום אחד מפני מראית העין ואם שהט אינו לוקה שהרי מן התורה אין צריך שחיטה כלל כדלעיל סימן ב'. סימן י"ח נתבאר בכלל ג':

(ח) השוחט את הבריאה ולא פרכסה (פירש טלל נתענעס) הרי זו מותרת אבל המסוכנת והוא כל שצריך להעמיד אותה בידים דאע"פ שעומדת מעשה עץ בעלמא הוא דקעבדה. וכן אם מעמידין אותה בנערה או במקל ואינה עומדת אע"פ שאוכלת כבריאות אם שחטה ולא פרכסה כלל הרי זו נבילה ולוקין עליה דקים לחז"ל דכל שלא פרכסה בידוע שנשמחה נטולה הימנה קודם שחיטה. ואם פרכסה הרי זו מותרת. וצריך שיהא הפירכוס בסוף השחיטה ונמשך עד אחר שחיטה ואפי' רגע (ט"ך וכו"פ דל"א כפ"ס) אבל בתחילתו אינו מועיל וכ"ש אם היה כל הפירכוס לאח"ש דמהני (תנ"ס) דקיי"ל שאפילו שלאחר שישחט שני סמנים היא כחיה לכל דבריה אבל א"ל דכל הפירכוס יהיה דוקא לאח"ש דאם בן למה לא אמרו סתם שהפירכוס יהיה לאח"ש. ונ"ל שאם היתה מסוכנת וחתך כל המפרקת עם רוב בשר אע"פ שמעורה עדיין ואח"כ פרכסה אע"ג דבריאה בהפ"מ קיי"ל דכשר כדלקמן כלל ז' סי' ה' במסוכנת טריפה מדינא דהפירכוס של אחר שהתך המפרקת אינו אלא כונב הלשאה (עיין ז"ח):

(ט) כיצד הוא הפירכוס בבהמה דקה ובהיה גסה ודקה בין שפשטה ידה והחזירה או שפשטה רגלה אף על פי שלא החזירה או שכפפה רגלה לבד והוא הדין שכפפה ידה בלבד הרי זו פרכוס ומותר אבל פשטה ידה ולא החזירה הרי זו אסורה שאין זו אלא הוצאת נפש בלבד ובבהמה גסה אחד היד ואחד הרגל בין שפשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה הרי זו פירכוס ומותרת. ואם לא פשטה לא יד ולא רגל ולא כפפה כלל הרי זו נבילה. ובעוף יש אומרים דאפי' לא רפרף (פירכוס נענין כהקף עין) אלא בעיניו ולא כשכש (פירש נענע) אלא בזנבו הרי זו פירכוס אבל רוב האחרונים סוברים דרפרוף של עין לא מהני אלא דוקא שרפרף בגפה (ט"ס):

(י) בהמה שכשכשה בזנבה או שנועה ועבה קולה דהיינו שקולה חזק או שהטילו רעי ומתרות למרחוק או שכששה באונה כל אחד מהן הוי פירכוס וסגי בהכי דבודא בריאה (פ"ח ט"ס ס"ק ו'):

(יא) גדולי הכמים לא היו אוכלים מבהמה שמטהרים לשחוט אותה כדי שלא תמות. ואע"פ שפרכסה בסוף השחיטה. ודבר זה אין בו איסור. אלא כל הרוצה להחמיר בדבר זה הרי זה משובח אבל מדות הסידות ליכא אלא לגדולי ישראל. ויש מסוכנת שלא מתכשרא עד דקיימא בכרעה ממילא ואזלא ארבעה גרמדי בדקה ומלא קומתה בגסה וגם זה אינו בעיקר הדין (עיין ט"ס, זט"ע):

כלל ה' דין ברכת השחיטה. * (סימן י"ט):

(א) השוחט צריך שיברך קודם השחיטה אקב"ו על השחיטה. שחט ולא בירך בין בשוגג בין במזיד כשרה. מכל מקום ראוי לקנוס לזה שלא בירך במזיד (סימן י"ט ט"ז) ואם שוחט דבר דאתיליד בו ריעותא וצריך בדיקה ושמא תמרף ולא תבא לידי אכילה וכתב' הוכחת ואכלת נוהגין לשחוט מקודם עוף וכיוצא בו לברך עליו. ומ"מ בי"ט דאין להרבות בשחיטה הנם או שאין לו דבר אחר לשחוט ישחטנו בלא ברכה וכשימצא כשר מברך על השחיטה ובלבד שלא הסיה דעתו בין שחיטה לברכה ולא דבר דברים אחרים אבל בשחט בלא ריעותא ולא בירך לא יברך עוד אחר השחיטה (ט"ך וכו"פ ט"ס) וואם שוחט להאכיל לנכרים מברך שהרי ראוי לאכילה אבל אם אין שם מי שיכול לבדוק לא יברך (פ"ח ותנ"ס) ואם שוחט בבית המטבחים שהוא מקום משונה יברך ברהוק ד' אמות קודם שיכנס לשם ולא ידבר עד אחר השחיטה (ועיין צמינדי ח"א כלל ס'):

שחט

חכמת הלכות שחיטה כלל ה' ו' שער א"ה אדם

(ב) שהם בהמות וחיות ועופות ברכה אחת לכולן ואם שנים שוחטין יכול אחד לברך להוציא חברו ויתכוונו שניהם לצאת ולהוציא ולא ידבר בין ברכה לשחיטה בדבר שאינו מצרכי שחיטה ואם דיבר צריך לברך פעם אחרת ובין שחיטה לכיסוי יזהר שלא לדבר די"א דהיא גמר מצות שחיטה (סימן י"ט):

(ג) אם רוצה לשחוט הרבה צריך לזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה בדבר שאינו מצרכי השחיטה. ואם דיבר צריך לכסות דם שחיטה ראשונה אם היה עוף או חיה שהיא גמר מצות שחיטה ששחט ולברך פעם אחרת על השחיטה כיון שדיבר בנתיים אבל על הכיסוי השני א"צ לברך אם היה כוונתו בברכה שבירך על הכיסוי גם על זו. דהברכה על השחיטה לא הוי הפסק (כמו זיקנס"ז). והשחיטה ג"כ אינה הפסק. ואם יש שוחט אחר ישחוט אחר די"א דשיחה בין שחיטה לשחיטה לא הוי הפסק (ס"ט):

(ד) ראוי לכל שוחט להיות דעתו בשעה שמברך על כל מה שיביאו לו לשחוט שיהיה יוצא בברכה זו ואם לא היה דעתו בכירור ע"ז אם הוא שוחט קבוע ודרך אותו מקום שמביאין לשחוט תמיד מסתמא כאלו מתכוין לזה ולכן כל זמן שעוסק בשחיטה אע"פ שכבר אין לפניו עוד לשחוט בין שהביאו לו ממין ראשון ששחט או ממין אחר כ"ז שלא הפסיק בדיבור א"צ לברך. ושוחט שאינו קבוע שבירך ע"ד לשחוט א' ואח"כ הביאו לו עוד אם הביאו לו ממין ראשון י"א דא"צ להזכיר ולברך וי"א דצריך לחזור ולברך ואם הם עופות יכסה דם ראשון ויברך עליו. ויברך על השחיטה שניה ולא על כיסוי ב' אם הביאו לו קודם שבירך על כיסוי א'. ואם היה לפניו עוד מאותם שבירך עליהם אפילו היה שוחט רק אחד ולאחר שבירך קודם ששחט הביאו לו עוד אינו צריך לברך:

(ה) שהם חיה או עוף ודעתו לשחוט עוד ושכח וכיסה וכירך כישחזור לשחוט אין צריך לחזור ולברך על השחיטה שאין הכיסוי הפסק ולענין ברכת כיסוי שניה אם השכחה היתה שטעה בדין שהיה סבור שצריך לכסות ולברך בין שחיטה לשחיטה הרי לא כיון לפטור כיסוי השני בברכה ראשונה וצריך לחזור ולברך. וכן אם השכחה הי' שהיה סבור שאין לו לשחוט עוד גם בזה הוי נמלך לגבי כיסוי ב' אבל אם השכחה היתה בלי שום כוונה כלל אלא ששכח וכסה בסתם אין צריך לחזור ולברך (ט"ז פ"ח) (ועיין נח"א כלל נ"ט סימן י"ג):

(ו) שחט עוף ורוצה לשחוט בהמה מכסה דם העוף ויברך ואח"כ שוחט בהמה בלא ברכה דכיסוי. לא חשיב הפסק אבל אם צריך לשחוט חיה ובהמה דצריך לברוק הריאה קודם הכיסוי אם כן יפסיק הרבה בין שחיטה לשחיטה טוב יותר שישחוט תחלה הבהמה ומ"מ אם שחט כבר החיה לא חשיב בדיקת הריאה הפסק דחשיב הכל מצרכי שחיטה וה"ה בעוף ובהמה ישחוט הבהמה תחילה כדי שלא יפסיק בכסוי (פ"ח וכו"פ):

כלל ו'. דין מקום השחיטה ושיעורה. (סימן כ')

(א) מקום השחיטה בציור בקנה לצד הראש לכתחילה ישחוט דוקא למטה מטבעת הגדולה ואם שחט למעלה מטבעת הגדולה אין להבשיר אלא בהפסד מרובה וראוי להעביר אותו שוחט ולקנסו (כו"פ) ובלבד שיהיה משיפוי כובע ולמטה והוא שבסוף הקנה למעלה יש בתוך טבעת הגדולה כמו ב' גרגרים ונקראים חיטי ואם שחט בתוך החיטין ושייר מהם כל שהוא למעלה כשרה שהרי שחט משיפוי כובע ולמטה ואם לא שייר מהם כלום אלא שחט למעלה מהם הי' מוגרמת שיתבאר לקמן דטרפה ושיעורו למטה עד ראש כנף האונה העליונה לצד שמאל (עיין ט"ע סימן כ')

(ב) ובוישט מתחלת המקום שכשהותכים מתכוויץ (כ"ל טהו"טע הוא כך כשחוטק נעשה קנטיס והחלל מתכסה ונש"כ החורבן הוא קטה ולחף כשחוטק זו אין מתקמט ונשאר החלל נגולה) (ט"ז) עד מקום שישעיר ויתחיל להיות פרצים בכרס. שחט למעלה ממקום זה והוא נקרא תורבץ הוושט או למטה ממקום זה והוא מתח לת בני מעים הי' נבלה דאע"ג דנקובת תורבץ הוושט אינה אלא טרפה מ"מ כיון שלא נשחטה

נשחטה הרי זו כמתה. וקבלה ביד הקדמונים שבכל בהמה וחיה השיעור של תורכין הוושט עד מקום שמגיע שם אונן הבהמה או החיה כשכופפין אותה (סס):

(ג) ועוף שיעור הוושט למעלה כנגדו בקנה משפוי כובע ולמטה. ולמטה בוושט וקנה עד גנו של זפק והסימן איזה הוא גנו מקום שאין בו שני עורות כמו בוושט ועוף שאין לו זפק כגון אווזא עד מקום נגד התחלת חבור אנפיים לנוף (תנ"ט) ולפי שאין אנו בקאים בשעורין אלו נכון לשחוט באמצע הצואר לארכו דאז יוציא מדי ספק:

(ד) צריך לשהוט באמצע צואר של הקיפו ואם שהט מן הצדדים והתך גם המפרקת שהיטתו כשרה והוא שהחזיר הסימנין ויודע שחתכם קודם שחתך המפרקת כי הסימנים רכים ונדחים מן הסנין וכן השהוט מן העורף צריך שיחזיר הסימנים (סס ועי"ג) ולדין אין נ"ט בזה דאפילו חתך המפרקת לאחר שחיטת הסימנין טרפה כדלקמן כלל ו' סימן ח' אלא דשם אינו אלא מהמת הומרא אבל אם חתך המפרקת קודם הוא נבלה מה"ת:

(ה) טוב להזהר למשמש בסימנים ולתפשט קודם השחיטה כדי שיהמנו קודם בשר הצואר וביונים נמצאים הסימנים בצדדים וצריך אומן יד וזהירות גדולה שאם לא ימשמש בהם ויזינים לפניו קודם שחיטה קרוב הדבר שיתחוך המפרקת קודם הסימנים (סס) וגם בזה אין נפקא מינה לדין:

(ו) השחיטה המעולה בין בבהמה ובין בעוף שיתכוין השוחט להתוך ב' סימנים דהיינו הקנה והוושט. ובדיעבד אם שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ובהיה שחיטתו כשרה ובעיני רוב הנראה לעינים ומדינא אם נשהט יותר מן החצי אפילו כחוט השערה כשר אם בדק הסימנים תיבף באותו רגע אבל אם המתין רגע או רגעים ומצא רק כחוט השערה וודאי טרפה דכל שהוא כהאי יכול לבא בקל ע"י פרכוס והוא שכח (סימון כ"א כו"פ) ורוב הקנה הוא הקרום שכפנים הגרגרת המהבר את הטבעות יחד אבל הטבעות עצמן נקראין גרגרת וא"כ צריך שיהיה רוב החלל של הגרגרת נשהט ולא מצטרף רוב עובי הטבעת (ט"ז ס"ק ח')

(ז) מיהו במקום צורך כגון אווזא שמלעיטין אותו ושכתי שהין בוושט יכול בעל נפש להחמיר לשהוט קנה לבד כדי שיוכל לבדוק אה"כ הוושט שלא יהיה נשהט במקום שהין (כו"פ סס) וצריך שיתפוס הקנה לבדו בידו ויתכוין לכך שלא ליגע בוושט דא"כ ה"ו כמילתא דלא רמיא עליה דאינשי ואז אפי" אמר ברי לי שלא נגעתי בוושט אינו נאמן (ט"ז ס"ק כ"א וכ"י כ"ג ס"ק ט"ו):

(ח) אם שחט בבהמה סימן א' כולו וחצי השני ובעוף שני חצאי סימנים פסולה עד שישחוט לפחות רוב של כל סימן וסימן:

(ט) ואם שחט כאן מעט וכאן מעט כיון שאינו מצוי לא כתבתי ומבואר בש"ע סימן כ"א סעיף ג':

(י) שחיטה שעשויה כקולמוס דהיינו באלכסון כשר בין שהניח הסנין על הצוואר מעוקם קצה א' לצד הראש וקצה ב' לצד הגוף או שעוקם הסנין וירד למטה או למעלה ואפילו לכתחלה יכול לשהוט כקולמוס:

(יא) היה חצי קנה פגום על ידי חולי ושחט בו והשלימו לרוב כשר דמהיכא חיתי נחזיק ריעותא לוושט אבל אם נפגם ביד דיש לחוש גם לוושט לדין דאין בקיאיין טרפה (עיין ט"ז וס"ד וכו"פ):

(יב) דין שחיטת הוורדין לא כתבתי כיון דאנו נוהגין להסיר הראש ואז אין חשש בזה ומ"מ במקום שנוהגין לצלות שלם אע"פ שדעתו בשעת שחיטה לנתחו אבר אבר הואיל ודרכו בכך חיישי' דלמא יצלנו שלם ולכן צריך לשהוט עכ"פ ב' וורדין או' לנקבם בשעה שהוא מפרכם שעדיין הדם הם כדי שיצא הדם (סי' כ"ג):

כלל ז'. דין ה' הלכות שחיטה. (סימון כ"ג כ"ד):

(א) ה' דברים פוסלין את השחיטה והם הלמ"ט כמש"כ וזכהת כאשר צויתך ולא מצינו בתורה שום ציווי בשחיטה אלא ר"ל שצוה אותו בע"פ וכל שוחט שאינו יודע אותם אסור לאכול שחיטתו ולדין אפי" באחר עומד ע"ג כדלעיל כלל א' סי' ד' והמוסיף דעת לידע טעמם יוסף מכאוב כי מדמה מילתא למילתא ועי"ז ממשיל

14 חכמת הלכות שחיטה כלל ז' שער או"ה אדם

מכשיל רבים אלא הם מן החוקים שאין לידע טעמם (תנ"ט). ואלו הן. שהייה דרסה. הלה. הגרסה. עיקור:

(ב) שהייה כיצד הרי שהתחיל לשחוט ושהה בין בשוגג ובין במזיד בין בבהמה ובין בעוף אע"ג דהב"י בש"ע נתן שיעור לשהייה דהיינו בהמה דקה שיעור שהייתה כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט עד רוב הסמנים ובגסה כדי שיגביה בהמה גסה וירביצנה וישחוט ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט וי"א דשהייה בעוף הוא דבר מועט רק כדי שהיטת רוב א' בעוף בלא הגבהה והרבעה ובהמה כדי שהיטת רוב ב' סמנים בלא הגבהה והרבעה ואין אנו בקיאים בשיעור זה ולכן אנו נוהגין ע"פ הכרעת רמ"א להטריף כל שהייה אפילו משהו בין בבהמה ובין בעוף ואין לשנות ואפ"י בהפ"ט טרפה. ומ"ט דוקא שפסק מלשחוט אפילו משהו אבל נדחה ידו למטה אין שם שהייה עליו וכשר (ט"ז). ומ"ט אפילו לפסק הש"ע דיש שיעור לשהייה מ"ט אם שחט ושהה מעט וחזר ושחט ושהה מעט מצטרפין השהייות ואם יש בין כלם שיעור שהייה אסור לכ"ע. ואם נמצא לאחר שהיטה גמיו וכיוצא בו מונח בוושט או בקנה ונשחט עמו טרפה דהסמנים מתוחים והגמי או העשב אינו מתוח וידוע בחוש שדבר רק שפוגע בו חרוד הסכין ואינו מתוח שוהה יותר לחתוך אותו מפילו היה מתוח וא"כ הרי שהה מעט בחתיכת הדבר ההוא לאחר ששחט הסימן והוי שהייה במשהו (סי' כ"ג סעיף ג' ומה שכתב בפ"ח סס ס"ק כ' זמלא גרעין דכשר היינו לשיטת הנ"י דיש שיעור לשהייה חזל לדין טרפה) ועכ"פ ג"ל דוקא אם מצא הנבי חתוך אבל אם מצא גמי או גרעין מונח בוושט שלא במקום ההתך כשר לכ"ע שהרי לא התך אותו. ובמקום הפ"ט יש להתיר בבהמה כיון דאינו אלא השיש שהייה אם לא בדבר קשה דאז ודאי עיכב בשהיטה וכן בעוף אם לא נחתך שום דבר רק שהוושט מלא שיעורים או סובין כשר כיון שהשוהט לא הרגיש עיכוב בחתיכתו אמרינן שהסכין עשה מקום ועבר. ואם בשעת שחיטה חתך באצבעו ונבהל יש לחוש ששהה קצת וטרפה ובבהמה אין להחמיר מספק משהו ואם לא ראה ההתך ולא הרגיש רק אחר שחיטה ראה שהתך אין לחוש כל שלא הסיר הסכין מהסמנים ואפילו בעוף (תנ"ט) וג"ל דאם חתך באצבע של המחזיק העוף כשר כיון שלא הסיר הסכין אפילו ידע בשעת שחיטה:

(ג) לדעת הב"י (נש"ע סס סעיף ה') אין שהייה פוסלת במיעוט בתרא של סי' ב' בבהמה דלאחר ששחט רוב שנים בבהמה שוב אין פוסלת שהייה שהרי כבר נשהטה כהוגן וה"ז כמתך בבשר וה"ה בעוף לאחר ששחט רוב סימן א' אבל אנו נוהגין ע"פ הכרעת רמ"א (והיינו ע"פ פרש"י ספירש זמולין דף ל' החליד זמיעוט סמנים ונדף ל"ז שהה זמיעוט סמנים פרש"י ל"ל זמיעוט סימן אחרון דלע"ג דחס לא שחט כלל כשר כיון ששחט רובם מ"ו כיון ששחט כולה שחיטה אחת היא וכיון שהחליד לו שהה זמיעוט אסור ועלתה זמיקו וכל תיקו דליסורח לחונקל). והנה דעת רשב"א ורש"ל דאפ"ה אינו אלא מדרבנן והתב"ש וכו"פ כ' דלרש"י הוי דאורייתא ואע"פ שלא מצינו בגמרא דבעיא רק בשהייה ובחלדה כתבו כל הפוסקים דבדאי ה"ה בדרסה דינא הכי אלא דבהגרסה ועיקור ס"ל לתוס' ורא"ש דאפילו לרש"י אין הגרסה במיעוט בתרא כיון דאינו במקום שחיטה וכן עיקור. כיון דאינו בדרך שחיטה ואנו נוהגין ע"פ מהר"י דלרש"י ה"ה הגרסה ועיקור במיעוט בתרא אסור (וכמנתי זלח כדי לידע איזה אסור לדין נועיקר הדין וכו"ו לענין מערכות דיש ללמד להקל קלח) להטריף אפילו שהייה במיעוט בתרא של סימן ב' כל שהוא בדרך שחיטה ולכן אם לאחר ששחט רוב שנים שוהה בהמה או העוף למות לא יהזור וישחוט ואפילו בסכין פגום ואפילו בקרדום אלא יכנו על ראשו להמיתו ואפילו בדיעבד אסור ואפילו אם ישראל אחר התיו בקרדום אסור ואם התיו נכרי הראש אחר ששחט רוב הסימנים בהפ"ט יש להקל כיון שאינו בר שהיטה (עיין נש"ך סי' ז' ס"ק כ"ז נש"ס הפרישה ונח"ט סימן כ"ג):

(ד) אם שחט עוף ולא תפס בקנה ואחר שהתחיל לשחוט בקנה עשה אפילו במיעוט קמא דקנה אע"פ דמדינא היה מותר לגמור השחיטה בקנה ואח"כ יהפוך הזושט ויבדקנו מבפנים ואם לא נמצא טיפת דם בידוע שלא נגע בוושט וכשרה וכן פסק הש"ע אבל אנו נמשכין אחר רמ"א וקיי"ל דאין אנו בקיאים בבדיקה הזושט

חכמת הלכות שהיטה כלל ז' שער או"ה אדם

הוושט וחישינן שמא נגע בוושט ונקובתו במשהו ואפילו לא נגע גם בקנה אם חתך כל העור ושהה מיצהו אע"פ שלא יצא דם נהגו במדינות אלו להמיר דהיישינן שמא נגע בוושט אבל אם לא יצא דם ולא ידעינן אם חתך כל העור יש תקנה שישהוט למעלה או למטה ממקום זה ויהפוך העור ויבדוק באותו מקום אם לא עבר וחתך כל העור בשר אבל אם יצא דם אין לסמוך על בריקה אלא בהפ"ם ודוקא בכהמה שיך זה דעורה עב אבל בעוף ל"ש זה דעורו דק ואם חתך העור ודאי עבר כולו ואסור ולכן אסרינן כל שהייה אפילו במיעוט קמא דקנה אע"ג דאפילו אם היה הצי קנה פגום בשר כדלעיל כלל ו' סימן י"א מ"ט אם נעשה ביד אסור שמא נגע בוושט ונקובתו במשהו ואסור למכרו לגכרי כך אלא ישיתנו ואח"כ ימכרו לגכרי ואפילו אם יאמר והשוחט ברי ל"י שלא נגעת בוושט כיון שלא נתכוין לכך הוי מלתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה אבל אם נתכוין לכך כגון שתפס הקנה בידו לברר ונתכוין שלא יגע בוושט אין שהייה פוסלת במיעוט קמא דקנה (ס"ך ס"ק ע"ז):

(ה) אם תלש נוצת עוף אפילו בשעת שהיטה ויצא דם מדינא אין הוושטין לנקובת הוושט אבל כבר נהגו במדינות אלו לאוסרו ומ"מ בהפ"ם או לעני יש להתיר ודוקא שיש שם אינו ריעותא שנקרע העור ויצא דם או שנעשה נגלד שחין דיש לחוש לקוץ וכיוצא בו אבל אם אינו אלא נפוח סביב הסמנים לא חיישינן שמא ניקב הוושט אלא תולין דכחמת חולי הוא ואפילו אם נצרך שם דם לית לן בה (נ"ח ס"י ל"ג סס"י ע"ו). ואם לא יצא דם אלא נתאדם הבשר או שנמצא על הצואר איזה גרר יבש כשר טיהו בהא צריך לשהוט במקום אחר ואחר השחיטה יהפוך העור ויבדוק נגד הגרר אם אין שם ריעותא (ע"י נט"ז דמסמע מדנכיו דלס לא נדק טרפה וכ"מ יוסר מלסון החז"ט וכן מלאתי צפמ"ג ס"י כ"ג סק"ח נט"ז להדיא דלס לא נדק טריפה). והיינו משים דהוי ס"ס במקום הזקת איסור ע"ש (ועיין צנ"ח נחשונה נהגות הנוספות) (סעיף ו' נט"ך וע"ז סס):

(ו) דרסה ביצד כגון שהניח הסכין על הצואר ודחק וחתך למטה כחותך צנן ה"ז פסולה ואצ"ל אם הכה בסכין על הצואר כדרך שמכין בסייף וחתך הסמנים בבית אחת (ס"י כ"ד):

(ז) אע"ג דמדינא אם הולך והביא אפילו שחט בסכין קמנה מאד כשרה אנו הנמשכין אחר רמ"א נוהגין לפסול בכהמה אפילו הולך והביא אם אין בסכין כמלא צואר וחוזן לצואר כל שהוא ולענין לכתחלה מבואר לעיל כלל ג' סימן ג'. ואם שחט בהולכה או בהובאה אע"פ שהסכין חריף ויודע ששחט בלא דרסה אם אין בסכין כמלא צואר וחוזן לצואר כמלא צואר פסול מדרבנן (פ"ח):

(ח) היה שוחט וחתך כל המפרקת הב"י סתם וכשר אך אנו ע"פ רמ"א במקום שאין הפ"ם נוהגין להפריף אפי' לא חתך רק רוב המפרקת עם ההוט השדרה. ואם הוא מסופק אם חתך הרוב עם ההוט וכיוצא בו כל ספק תולין להקל כי טריפות זו אינו אלא חומרא (סס נט"ז ס"ק ז'):

(ט) כשאדם שוחט עוף ואוחז בסימנים בג' אצבעותיו צריך שיאחו אותם יפה שאם אינו אוחז אותן בטוב פעמים שיהיו נשמטין לכאן ולכאן ולא יוכל לשחטן ע"י הולכה ויבא לידי דרסה וכן לא יניח האצבע על הסכין אלא יהויק אוחז בקתא כדי שלא יבא לידי דרסה ובדיעבד כל שידוע לו שלא דרס כשר (נל"י) ואפילו לא עשה דרסה אלא משהו בין במיעוט קמא ובין במיעוט בתרא בין בהנה בין בוושט טרפה (סעיף ו'):

(י) חלדה כיצד כגון שהכניס הסכין בין סימן לסימן ושחט מטמה למעלה או אפילו שחט התחתון כהלכתו מלמעלה למטה וחזר והוציא הסכין ושחט העליון וכ"ש כששחט שניהם מלמעלה למעלה כיון שהחליד הסכין טרפה. והחליד הוא לשון המטמה כחולדה המטמנת בארץ (סס):

(יא) החליד את הסכין תחת העור או תחת צמר מסוכך בצואר הבהמה או תחת מטלית הקשור בצוארה או שהמטלית מדובק בו ושחט שחיטתו פסולה ולכן יש לזהר בכבשים שיש להם צמר מסוכך בצואריהם לתלוש הצמר המסוכך שלא לבא לידי

16 חכמת הלכות שחיטה כלל ז' שער או"ה אדם

לידי חלדה וכן בעופות אם יש השש מהמת הנוצות יתלוש מקודם ואם המטלית אינו קשור רק שפרוש על צוארה כגון שבא לשחוט ונפל טליתו ממנו על מקום השחיטה וכדומה יש ליהדר לכתחלה ובדיעבד כשר (ס"ז):

(יב) צריך שישחוט עם אמצע הסכין. ואם הם על העור שלא יעשה בו קרע גדול וישחוט בראש הסכין ומתכסה מעור ה"ו חלדה וטרפה. וכל חלדה טרפה בין במיעוט קמא ובין במיעוט בתרא בין בקנה ובין בוושט לפי מנהגינו כרמ"א (סעיף ט"י):

(יג) הגרסה כיצד זה השחט בקנה או בוושט למעלה או למטה ממקום שחיטה שמבואר בכלל ו' אפילו שחט רוב סמנים במקום שחיטה ובמיעוט בתרא נטה הסכין למקום שאין שם מקום שחיטה טרפה לדין הנמשכין אחר רמ"א בין שהגרים במיעוט קמא ובין במיעוט בתרא בין בקנה ובין בוושט (סעיף י"ח):

(יד) עיקור כיצד כגון ששחט בסכין פגום שהפגימה עוקרת הסימן וכתוב ושחט ולא ועקר. וכ"ש אם עקר רוב סימן ביד או נעקר מאילו בשעת שחיטה בין מאמצע סימניו ובין ממקום הבורן בלחי. וכן אם נשמש א' מהם או שניהם קודם גמר שחיטה פסולה ואפילו בעוף שהכשירו בסימן א' אם קודם ששחט רוב סימן א' נשמש אותו סימן או אפילו נשמש סימן השני ה"ו נבלה מה"ת דמ"מ בעינן שיהיו שניהם ראויין לשחיטה אבל אם אחר ששחט רוב סימן א' בעוף נשמש אותו סימן או סימן השני כשר דאין עיקור במיעוט בתרא כן סתם בש"ע. וכן מעיקר הדין לא נקרא עיקור אפילו בשעת שחיטה אא"כ נעקר רוב הסימן אבל אנו הנוהגין אחר הכרעת רמ"א נוהגין להטריף כל עיקור בין במיעוט קמא ובין במיעוט בתרא בין בקנה ובין בוושט ואפי' שחט בסכין יפה אלא שנשמש כיון שנעשה בשעת שחיטה נוהגין להטריף כל עיקור אפילו כל שהוא משום גזירה דניקב הוושט (כ"כ הנ"ח והס"ך ס"ק כ"ג וזנה"כ וכ"כ הפ"ח לפי מנהגינו דלא כמ"ז בס"ק י"ח ולפי סתם סלח הניחו סכ"כ נהדי"ל זד"ו ס"ק י"ח דנין נעקר רובו או מקלחו דעליפה) ומ"מ דוקא בשחט בסכין פגום או שאחר ששחט רוב הסימן נעקר הסימן שעכ"פ הוא בדרך שחיטה אבל שהט הרוב ועקר הנשאר ביד או עקרו ממקום חבורו ולא שחט אה"כ כלל כיון שאינו בדרך שחיטה כלל אע"ג דלכתחלה אסור לעשות כן מ"מ בדיעבד בהפ"מ יש להכשיר (תנ"ש). ונ"ל דמזה יצא המנהג בעוף שקורין אינדיק שלאחר שחיטה תיכף עוקר הראש מן הגוף בדרך גלגול ובילדותי שמעתי שאומרים שיש ארס בעור הצואר שלו שקורין קארעלין וכשנשאר מחובר אזי מתפשט בכל הגוף וכמדומה לי שהיא שיחת נשים ומ"מ כיון שנהגו כן בכל המקומות אין כח בדינו למהות אבל להתוך אותו אפילו בקרדום אסור אפילו בדיעבד ממעם שהייה במיעוט בתרא כדלעיל סימן ג':

(טו) עוד יש עיקור שלא בשעת שחיטה כגון שנעקרו הסימנים או א' מהם ממקום חבורם בלחי קודם שחיטה או בשעת שחיטה בין ע"י מעשה ובין מאילו והוא נקרא שמוטה שאין שחיטה מועלת בסימנים עקורים ואפי' בעוף כדלעיל ואם שהטו הוי נבלה מה"ת אך לא נקרא עיקור אא"כ נעקר הקנה והוושט מן הלחי מהבשר אבל אם נשאר מחובר לבשר כשר (ס"ך וע' ט"ז) ודוקא כשנעקר כולו אבל אם נשתייר אפי' מיעוט כשר ובלבד שיהיה אותו שנשאר במקום א' אבל אם מיעוט הנשאר הוא מדולדל כאן מעט וכאן מעט פסול. שניכר הדבר שנעקר בכח. ומה שנשאר מחובר הוא רק חבור מדולדל והוי לי' בנעקר כולו ופסול. ואם לא נעקר אלא מיעוט ורובו קיים אע"פ שרוב זה הנשאר הוא מדולדל מעט כאן ומעט כאן כשר ואפי' למנהגינו להטריף כל עיקור היינו דוקא בשעת שחיטה אבל בנעקר קודם שחיטה מוקמינן אדינא. וי"א דאפילו במקום שהבהמה טריפה מ"מ כל זמן שהיא בחייה הלכה וביצים שלה מותרין דכך נאמרה הל"מ דאין שחיטה מועלת לה כיון שא"א לשחוט אותה הואיל וסימנים מתנדנדין אבל בחייה כשרה אבל רוב הפוסקין אומרים חלכה וביציה (סעיף ט"ו):

(טז) שהט בעוף אחד מהסימנים ונמצא השני שטוט ואינו יודע אם קודם שחיטה נשטט הרי זה ספק נבילה ואפי' זרק העוף מידו לא אמרינן שמחמת זריקה או פירכוס נשטט מיהו השוחט נאמן לומר שלא היה שטוט בשעת שחיטה ודוקא

שאמר

17 חכמת הלכות שחיטה כלל ז' שער ארזה אדם

שאמר שהרגיש בבירור ויש לו סימנים על כך דהיינו המקום הנעקר מתהפך ובא למקום השחיטה ובוה נאמן לומר שלא היה בשעת השחיטה כן ואנו מוכרחים לומר שנעשה אח"כ על ידי פירכוס (ט"ז ס"ק י"ד). ואם נמצא הסימן השחוט שמוט לא כבעיא אם תפס בסימנין דאפשר לשמוטה שחעשה שחוטת דטרפה דאפשר דנשמט קודם שחיטה ואפילו לא תפס בסימנין דאז א"א לשמוטה שתשחט אפ"ה טריפה לדין דאין בקיאין בנדיקה (ט"ז):

(יז) שהט עוף כדרכו בהכשר ואחר גמר שחיטה מצא טבעת מהגרגרת שלם על הסכין כשר כן שהם הבי' בש"ע אף דהוא ספק איסורא ס"ל דלא שכיח שיהא הטבעת מהגרגרת נשמט מהיים ולא יהי' ניכרת המכה ודם צרור ותלינן לעולם במצוי ואמרינן דנעשה ע"י גלגול הגרגרת ששהט בב' מקומות ע"י גלגול ולכך נפרד אבל אנו הנוהגין ע"פ רמ"א דטריפה דהוי ספק דאורייתא שמא נעקר קודם שחיטה ואפילו את"ל שנעקרה אחר שנשהטה רוב הגרגרת ואח"כ נפסק הטבעת ממחברתו אפ"ה הוי עיקור (ועיין ד"מ ס"ק י"א מנזיל ט"ז דלין חילוק בין אם נמלא רובה לו מקלטה לעולם מטריפין זה דלא כט"ז דלזיל לשיטתו זכיון כ"ד ס"ק י"א דלין עיקור פוסל בכל שהוא כמו טכחנתי לעיל ס"י י"ד) ומ"מ אם נמצא אחר השחיטה על הוד הסכין טבעת אחת דהיינו שהיתה התוכה ושני צדדי החיתוך על שני צדדי הסכין יש להבשיר דבזה נראה ברור שלא ע"י דהיקת הסכין על הגרגרת נקפצה חוליא אחת ממקופה שהרי נחתכה הטבעת ואין לחוש שמא תחלה נדחפה ממקומה ואח"כ התך דאין לחוש לדחופה כלל אלא כשרואין שלא נחתך הטבעת דיש לומר דכה הסכין דהפו ולא הי' בו כח להתכו אבל כאן שאנו רואין שנחתך למה לנו להחזיק איסורא (ט"ז) וכן אם לא נחסר טבעת אלא ב' הצי טבעת דבוקים זה בזה עם עור שביניהם דאין דרך עיקור שיהיו הטבעות נחתכים לשנים בהקיפם ומחוברים יחד בעור המחברים אלא ודאי בסכין דרך שחיטה שהולך והביא נעשה וע"י גלגול הגרגרת נחתכו לשנים בהקיפ' (ט"ז נס"י ל"ד ס"ק ט"ז) ואם נמצא טבעת על הארץ מהלוקת בין האחרונים (ט"ז) ומ"מ נכסירים וזה"ל נכסיריפס זכ"ס נכסיריפס זכ"ס דעמ סכ"פ) ובת"ש מסיים שכל זה הוא ספק בשחיטה בין נמצא על הארץ או על הסכין בין שלם ובין החוך או ששני צדי החתך מונחים על שני צדי הסכין ותהוב עליו בין באורך בין ברוחב הכל אסור ואין לך שום צד להתיר ב"א בנמצא מיעוט טבעת ושאר גרגרת הוא שלם עכ"ל:

(יח) השוחט צריך שיבדוק בסימנים אחר שחיטה אם נשהטו רובן או שיראה בשעת שחיטה שהם שחוטין רובן ואם לא ראה שהובן שחוטין אסור והוי גבילה משום דבחזקת איסור הראשון עומדת שלא היתה שחוטת והרי היא מתה ומטמאה (ס"י כ"ה זכ"ס וכ"כ הרמב"ם זכ"ל) ונהגו לבדוק בדרך זה שתוקף אגודל על שיפוי כובע ומתוך הדחק יפלטו הסימנים להוץ ואז יכול לראות אם נשהטו רובן גם אם עבד שמוטה כי אם לא יכנסו הסימנים לפניו לאחור שהסיר אצבעו הוי שמוטה וטריפה ולכתחלה יש לבדוק גם אחר שחיטה דהוי מילתא דשכיח אלא דבדיעבד אם לא בדק אחר שחיטה כשר כיון דבהמה בחייה לאו בחזקת שנעקר הסימנים קיימא ולא דמי לאם לא ראה שנשהטו רובן דהתם בחזקת שאינו זבוחה קיימא. ויש לבדוק אח"כ קודם שיזרוק העוף טירו אבל אם לא בדקו תחלה ומצאו שהם' שהוט כולו לא היישין שנעקר יותר בפרכוסה ממה ששהט אבל בנמצא ששהט רובה היישין וכן בעוף אם לא שחט אלא הקנה ודרך הקנה להתפרק וחיישינן דבקל נעשה רוב בפרכוסה אבל בנמצא הושט אין דרכו להתקרב ברוחב אלא באורך ולכן כשר ואם שהט במקום סמוך לראש צריך לראות שנשחט במקום שחיטה בלא הגרמא ואם שהט באמצע הצוואר אין צורך להושט להגרמא (ט"ז ס"ק ג'):

(יט) כל ספק שיש בשחיטה טריפה דמוקמינן אחזקה הראשונה ובה"י בחזקת איסור עומדת ולאחר שנשהטה כראוי בחזקת היתר עומדת לפיכך אפי' בא זאב ונטל בני מעיים והחזיק כשהן נקובים כשר דתלינן הנקבים בזאב (ט"ז וע' כלל ט'). דין נקובת הוושט ובני מעיים בשעת שחיטה מבואר בש"ע ס"י כ"ז. ודין שלא יתקן אבר מבהמה בעודה מפרכסת יתבאר בדין אפ"ה כלל כ"ז: